Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 12 июль 1975 шу. • № 83 (5154). • Мах 2 кеп.

А. А. ГРОМЫКО ЖЕНЕВЕ ВАХАР

КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашкарча гIулакхий министр А. А. Громыко 10 июле Женеве вахар США пачхьалкхен секретараща Г. Киссинджераца вIашагIкхета.

Барт а баь лаьрххIача тайпара цига вIашагIкхийтача шинна а мехка хьашт долаш долча дешашта вIаши дага баргба.

Аэродроме А. А. Громыко накъавоаккхаш бае КПСС ЦК член Д. С. Полянский, СССР кхыча мехкашкарча гIулакхий министра хьалхара заместитель В. В. Кузнецов, кхыбола официальни болхлой.

* * *

Цу дийнахьа А. А. Громыко Женеве кхаьчар.

(ТАСС).

НОВ. В. И. ВОРОТНИКОВ РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА ХЬАЛХАРЧА ЗАМЕСТИТЕЛАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам буз Нов. Воротников Виталий Иванович РСФСР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителалла хьожаве.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 10 июль, 1975 шера.

БИЗЗАЧА НИЗАЦА КЪАХЬЕГА, КОНСЕРВЩИКАШ

Ийслаг1ча патилетка тIеххьарча шера плани пхе шера задании ханал хьалха кхоачаш а еш. КПСС XXV съезда ейиленца накъабахара доккхий социалистически декхараш тIанйцад Нохч-ГIалгIай промышленни предприятей коллективаша. Уж толамца кхоачашдара боккха бехктокхам тIалатт Нохч-ГIалгIай «Консервплодоовощ» производственни объединене предприятей болхлошта а. Дика хьийкъал республикерча юрта боахамашка баьцадаараши соми. Уж ханнахьеи ца талхийташи чакхдахара лерттIа кийчо яьй дукхагIйолча консервни предприятей коллективаша. Кулгашца деш хиннача дуккхача халача балхашта механизаци яьй. керда техникеи технологии производствана юкъейоалаяьй. Укх деношка колхозийи совхозийи кхашкара хьакхухьа соми баьцадаараши сиха хьачу а эцаш биззача низаца шоай болх дIаболабергба цар.

Пятилетка тIеххьарча шера кердача сезонагIа сихеи ца талхийташи хьачу я эцаш чакхдаха деза цар 68700 тонн баьцадаараши 19600 тонн соми. Цу гIулакха мел эша хьалаш долаш да республикерча консервни заводашка. Царех бизза пайда а эцаш укх кердача сезонагIа цар кийчъе еза 130 миллион условни банка консерваш. сокаш, компоташ, кхыйола тайп-тайпара продукци.

Шоашта хьалхашка латта декхараш бехктокхаме хилар кхета а деш хьа-хьа баьнна соми баьцадаараши хьачу а эцаш болх беш я объединене консервни заводаш. Цар массане а лерттIа кийчо яьй кердача сезона. Тахан а тIехьа биззача низаца шоай болх дIаболабейиш йолаш я масса йолча заводашкара ерригa цехаш.

«Консервплодоовощ» объединене цхьаккха предприяти яц продукцена реализаци яра ах шера план кхоачаш ца еш. Цудухьа ерригa объединени хьайнцача пачхьалкхен планал совгIа маьхала яьккхай 445 эзар сома товарни продукци. Кердача сезонагIа къаьстта дика шийи къахьегам вIаштIехьа а баьккха социалистически яхье хьалха латташ я Ассински консервни завода коллектив. Предприяте хьакхаьча соми баьцадаараши кIезига лаьтта а лаьттача уж талхилга, цар чам бовлга кхетадеча болхлошa дика а сиха а чакхдоах уж. Планал совгIа арахийцай 30 эзар сома маьха консерваш, заданел совгIа маьхала яьккхай 109 эзар сома консервни продукци.

Завода коллективо иштта толамаш дахара керттердар да предприяте ерригa цехаш йиллача хана кийч а яь шоай ханнахьа кердача сезонагIа шоай болх цар дIаболабар. Предприяте кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша ерригa торонаш оарцагIа яьхай арахеца продукци дикагIа, дукхагIа, дIадолар кIезигагIа долаш хилийтара а тIанйца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара а. Цу гIулакха тIаерзаяьй цар ерригa шоай материальни къахьегамеи ресурсаш. Баьцадаараши соми сихеи ца талхийташи хьачу а эцаш чакхбаккхара мел эшаргбола болхлой ханнахьа кийчбир. Болх бе дIа мел йолаеннача цехага, оборудованега биззача низаца болх байт. Цига хьакхаьча бедал хьем ца беш чакхйоаккх. Цудухьа цига арахеца продукци вукха хинна ца Iеш дика а я. ТIанйца социалистически декхараш берригача болхлошта дIа а довзийта уж мишта кхоачашду хьожаш хадданза тIахьожам лоаттабу общественни организацеша.

Цхьабакъда, иштта кхетамца ший къахьегам вIаштIехьбаьккхабац «Консервплодоовощ» производственни объединенерча Октябрьски консервни завода коллективо. Консерваш арахецара ах шера план кхоачаш а ца еш дуккхача маьхера пачхьалкхен декхар тIадисад цунна. Цу предприяте цехашта, сменашта, бригадашта юкъе социалистически яхь йоаржаяр эсала вIаштIехьдаьккхад, балха юкъекхахьаш яхьа керда формаш. ханнахьа кийчбаьбац шоашта эшаргбола болхлой. Хьалхашка латта декхараши тIалатта бехктокхами дIаовзитабац хIара цеха, участка, смена коллективана, берригача болхлошта.

Оттаьча графиках колхозашкареи совхозашкареи консервни предприятешка хьакхухьийта баьцадаараши соми хьачу ца ийдеш юха кхухьийтилга цIендаь дIадаккха деза. Цох доккха зе хул пачхьалкхенна а юрта боахама а. ТIагIертта къовсам лоаттабе беза консервни предприятей болхлоша, специалисташа арахецача продукцена юкъе цхьаккхе тайпа брак а ца ийсйолийташ из дикеи тIехдикеи мара ца хилийтара. ХIаране сийлен декхар да из.

ДIадахача шерашка консервни предприятей коллективаша баьча балха опыто хьахьокх кхоачамболлаш транспорт ца хилар цар балха тIа Iаткъилга. Цудухьа колхозийи совхозийи кхашкара баьцадаараши соми консервни заводашка дIакхахьара ма-эшша транспорт дIахьежае а из даим кийча хилийта а декхарийла я транспортни организацеш.

Пятилетка тIеххьарча шера задании пхе шера планаш ханал хьалха кхоачаш а еш, КПСС XXV съезда сийна тIанйца социалистически декхараш тIеххоачаш ца де цхьаккха предприяти хила йиш яц. Цу хьакъехьа шерра социалистически яхь йоаржаелга, хьалха латтарий опыт шерра дIа-юха йовзийтилга кхетамца вIаштIехьдаккха деза профсоюзни организацеша. Шоашта хьалхашка латта декхараш диэза кхоачаш а деш, баьцадаараши соми ханнахьеи ца талхийташи хьачу а ийца чакхбахар хIара консервни предприяте сийлен декхар да.

Доккхий социалистически декхараш тIанйцад Назрановски района механизатораша пятилетка тIеххьарча шера ялат даккхараи из пачхьалкхенга дохкараи. Хьинаре цар къахьегарах ялат дика хьийкъад. ХIаьта тахан царна хьалхашка латта декхар ца дойташ ханнахьеи ялат чуэцар да. Цу балха юкъе доккха дакъа лоац транспорто. Из кхета а деш ялат чуэца ха хьатIакхачалехьа дика ремонт а яь 40 машин яхийтай оаха района боахамашта новкъостала. Машинех бизза пайда эцийтара, цар кхашка беш бола болх дикагIа вIаштIехьбаккхийтара

ДИКА НОВКЪОСТАЛ ДУ

КПСС Наьсарен райкомо оттадьдаь тха предприятера цхьанца бехктокхаме болхло хIара совхозе уполномоченнел хьожаве. ЧIоагIа дика дагадехa хIама да из Цкъа-дале тхоай машинаш бIаргкIала я тхоца. Царна эшар фуд-малад хов, шоллагIа-дале уполномоченни хиларах таьра ма-хулла дикагIа ялат чудара де деза новкъостал а ду. ХIанз АТП директор Зурабов Микаил «Назрановский» совхозе ва райкомо дIахьожаваь. ХIаьта со «Экажевский» совхозе. Дувцилга йоацаш дика къахьег шофераша ялат чуэцача. Мукх токе дIаозаш болча цар денна шоай балха нормаш 115—120 процент кхоачашъю Iалаьмате дика бу болх Султыгова, Мерешкова, иштта кхы дуккхачар а. Цхьа буртилг Iобожийтац машина тIара, дика Iуьнал ду машинашта а., «Экажевский» совхоза цкъан механизатора йоах: — Укх шун предприяте шофераша хьаьнала. къахьегарах соахка тха вIаштIехьдаьлар ханнахьа ялат чуда. Тешаш да тхо. укх шера а из гIулакх иштта хургхиларах.

ХIанз цар боахаме болх беш 30 машина я тха.

Тха автопредприяте республике хьалхара моттиг лелаеш я. Из хьалхале яккхара доккха дакъа лаьцад грузови машинаш тIа болх бечар. Карара кара тела ЦIе байракх дIа ца яккхийтара шоайла шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба укх деношка тха транспортникаш. Ялат чуийца баьлча оаха тайп-тайпара совгIаташ, ахчан премеш лургья дикагIа къахьийгачарна. Цул совгIа салаIа вахa путевка а лургья цхьан-шин сага. Цул совгIа дийнахьара нормаш тIехкхоачашъяьчарна ахча лу 3 сомагара 5 сомага кхоачаш. ДIахо а, хьалхарча шерашка санна тхоай мел бола низ тIабохийтаргба оаха пятилетка йоалача шера хьувкъам ханнахьеи ца бойташ чубара.

М. БЕКОВ,
Назрановски АТП директора заместитель.

ЛАЬТТАН ЧЕНАШ ЛОРАЯР—ДАЬХЕН ЭКОНОМИКА ЧIОАГIЪЯР

ИЙСАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА КХОАЛАГIА СЕССИ

8 июле 15 сахьат дальча Кремле палатай заседанеш хулча зале СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета шоллагIа заседани хилар.

Депутаташа дIаьхдаь тIоэраш а тохаш тIанйцар новкъостий **А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов.**

Къамий Совета председатела депутата **В. П. Рубена** председателал а деш хиннача заседане дIахо дийцар лаьттан ченаш дIахо чIоагIагIа лораяраи пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцараи чакхдаха дезача гIулакхий хьакъехьара а лаьттан ченех долча ССР Союзеи Союзни республикайи законодательства Лардий проекта хьакъехьаоа а дешаш.

Промышленноста, законодательни предложеней, юрта боахама, транспорти бувзамеи, гIишлошъяра а гIишлой материалий промышленноста а Iалам лорадара дешешта йолча Къамий Совета комиссеша тIадиллара содоклад йир промышленноста дешашта йолча комиссе председатела депутата **К. К. Кайриса.**

Iалама рузкъаш кходара ленински идея, белгалдаьккхаэ цо. Iалам лорадара мехка чакхйоахача ерригача мероприятешта ларде йиллай. Цу лоархIамеча дешай хадданза терко ю Коммунистически партеи Советски пачхьалкхенои. Парте XXIV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева аьнад: «Iилма-технически прогресс сихъяра гIулакхаш чакхдоахача хана долла хIама даьза даргдаш Iалама ресурсаш дас санна лелаяоца из цхьана таръялийтара, фон хийи кхераме бIехдергдола. лаьтта тишдергдола зулам цунгара ца далийтара... Вай меттел, тIехьа тIадоагIача ноахалий а торо хила еза вай Даьхен башха-хозача Iаламо телача деррига беркатах пайда эца».

КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь мехка лаьттан чений рузкъаш хьурмат деш, дас санна бIарг локкхаш леладара декхар хьахьекхад Iалам чIоагIагIа лорадареи Iалама ресурсех пайда дикагIа эцареи дешаех лаьца СССР Лакхехьарча Совето баьча соцам тIа а КПСС Центральни Комитетой СССР Министрий Советон баьча соцам тIа а, хIаьта иштта пачхьалкхен халкъа боахама планашка а. Минеральни ресурсех пайда, нийса эцара еча йоахконна керттера уйла тIайохийт министерствашa, ведомствашa, пайдане оахкалаш доахача предприятей коллективаша. Лаьттан чений беркат хьурмат деш леладара принцип чаккхйоахача хана дагакхаба деза. Iилма-технически прогресс дегIаярах, хьалйоахача минеральни бедала объем йоккхагIа хулаш хиларах Iалама общества еш йола воздействи а чIоагIагIа хулаш хилар. Цудухьа лаьттан ченех пайда эцарах дола дош айхха дувзаденна да Iалама гонахье лорарда юкъарча проблемаца.

Пайдане оахкалаш доахка Iалаьмате дукха моттигаш кареэзаро тоъал сихлаьд дукха къамаш дахача вай мехка экономикеи культуреи дегIайоагIилга, йоахар дIахо оратора. Минералий-бедала базаш хьаечеи цун ларда тIа хIамаш кхоллаш дола низаш дегIадоаладечеи дакъа лоац ерригача союзни республикаша. Минеральни бедалах халкъа боахаме хадданза дукхагIа пайда эцаш хиларо лакхбу кхы а эффективнегIа, комплекснегIа, рациональнегIа цунах пайда эцара лоархIам, ерригача предприятешкара, организацешкара, учрежденешкара, гражданашкара дIадех лаьттан ченашкарча рузкъай хьурмат делга.

Сийрден Iаьржеи бесаш долча металлурге, кIореи химически промышленноста дукхача горнорудни предприятеша рузкъаш доахкача моттигех пайда эцаш прогрессивнегIа йола системаши способаши производствана юкъе а кхухьаш дикка кIезигдаьд пайдане оахкалаш довлга. бедал чаккхйоахача хана пайдане керттера компоненташ меттел, царца цхьана хьаювлараш а цIенъяь комплексно хьакъоастаелга вIаштIехьа а доаккхаш.

Минеральни бедал яхареи чаккхъяхареи даьхьера дика моттигаш белгал а яьха, К. К. Кайриса белгалдаьккхар, пайдане оахкалаш доахача цхьайолча предприятеша хьалехача пайданеча оахкалий запасех пайда лерттIа ца эцаш хилар а моттигашкара хьалйоахача хьана уж сов дукха а бахьан доацаш а йоаеш хилар а.

Пайдане оахкалаш доахкача моттигех комплексно пайда эцара гIулакхаца ведомственни никъ лелабаро цIенхашта зе ду. Планаш уттаеча органаша, Iилмаи техникаи дешашта йолча Пачхьалкхен комитето доакъой министерствашa цхьана дIабаккханза баргбац гIулакхаца лелабу ведомственни никъ, хьалдоахачаи чаккхдоахачеи хана деррига пайданеча оахкалех комплексно пайда эцилга Iалашде деза. Уж дешаш къестадара шерагIа юкъеуваа еза проектни конструкторски организацеш а хIаьта иштта СССР Iилмай Академе Iилма-тохкама институташ а. Теркалъе йоагIаш я 1972 шера сентябре а тIехьа СССР Лакхехьарча Совета сессе енна СССР Iилмай Академе системе Iалам лорадареи Iалама ресурсех рационально пайда эцареи дешаш комплексно Iомадела декхар долаш йола Iилма-тохкама центр хьаяра хьакъехьа енна предложени.

Лаьттан ченаш чIоагIагIа лораяран пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцараи тIаерзаяь парте решенеш чакхъяхара лер тIа даккханзеи зогадаьккха тоаланзеи даргдац лаьттан чений хьакъехьара законодательство боахамеи социально-культурни гIирсаш хьалдара хIанзарча этапо дIадехарашка хьежжа из хургдолаш.

Цунца дувзаденна комиссе белгалдоаккх СССР правительства лаьттан чений хьакъехьара ССР Союзеи союзни республикайи законодательства Лардий проект отта а яь. ший ханнахьа хьачулулга лоархIаъ ме хилао.

Кепайоазон тIа араьякха Лардий проект массане а къоабалъяьй, цунна тешал ду комиссешка дукхаха письмош, замечанеш, предложенеш кхаьча хиларо. Из ювцарах хьахьокх лаьттан чений хьакъехьарча законодательства Лардий проект Коммунистически партеи Советски пачхьалкхенои Iалам лорадареи цун рузкъех пайда дикагIа эцареи керда еш йола йоакхо санна мехкарча къахьегамхошта тIанйца хилара.

Партеи Советски пачхьалкхенои, йоахар дIахо К. К. Кайриса, боккха лоархIам бу законодательство эогадаьккха товдара меттел, советски законаш кхоачашдара а. Дагайохийта йоагIа, ше кхоачаш мел деча хана дахаш хул закон, яьхача новкъоста Л. И. Брежнева указани. Цунца дувзаденна оратора цIаькха а белгалдаккхар лаьттан, хин, Iалам лорадеш дола кхы тайпа законодательствош лоарэагIа па доахаш кхоачашданзеи теркалданзеи дарг ца хилар.

Содоклад елга сона тIалиллача комиссеша, аьлар ший къамаьл чаккхдоалаш К. К. Кайриса, хьаллоац Н. А. Тихонова доклада тIа хинна керттера предложенеш выводаши, хIаьта иштта къобалъю хьачуенна дувцаш латтача деша хьакъехьара СССР Лакхехьарча Совета соцама проект.

Комиссеша предложени лу лаьттан чений хьакъехьарча ССР Союзеи союзни республикайи законодательства Лардий проект, уж тIатохараши хувцамаши теркал а деш, чIоагIъе.

Лаьттан чений хьакъехьарча законодательства Лардаш СССР Лакхехьарча Совето тIаэцаро новкъостал дергда вай общества хIамаш кхоллаш йола низаш дIахо дегIадоаладаеи коммунизма материально-технически база хьаяеи, цу ларда тIа советски халкъа вахара материальни хьал-тороеи культурни боахамеи лакхбар дукха лаьттан ченех пайда дикагIа эцарах уж чIоагIагIа лораяран.

Дувцаш латтача дешаех лаьца еча пренешка къамаьлаш дир депутаташа: **А. М. Калашникова** — РСФСР Министрий Совета Председатела заместитела, **Д. М. Гридасова** — Донецки облсовета исполкома председатела, **А. А. Ходжаева** — Узбекистана КП Ташкентски обкома хьалхарча секретара, **Е. К. Харадзе** — Грузински ССР Iилмай Академе вице-президента, **К. С. Лоева** — Казахстана КП Джезказгански обкома хьалхарча секретара, **Р. Ходжиева** — Таджикистана Ленинабадски обкома хьалхарча секретара, **О. Г. Гюльмисаряна** — Разданский горно-химически комбината кхестача цийшкий машиниста, **Г. И. Уеманова** — Татарски АССР Министрий Совета председатела, **А. Дуйшеева** — Киргизе КП Иссык-Кульски обкома хьалхарча секретара, **К. К. Ребане** — Эстонски ССР Iилмай Академе президента, **С. В. Михалкова** — РСФСР писателий Союза правлене председатела, **Л. Л. Солдатова** — «Якуталмаз» яхача Якутски алмазаш доахача производственни объединене директора, **Л. Н. Кузнецова** — Тюменски облсовета исполкома председатела.

9 июле дIахо болх бир СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе.

ИйсазлагIа хоржача СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе дас санна хьурмат деш, пачхьалкхен хьисапагIа дувц депутаташа лаьттан че-

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

ЯЛАТ ДIАЙИЙДЕЧА ПУНКТЕ

(РЕПОРТАЖ)

Орджоникидзевская яхача станицера ялат хьанийдеча Слепцовски пункте бода хьалха беха хинна никъ жагIа билла шаьра ба. КIих етта дукха мухь кхухьа самосвалаш ца таркаш йолх цу новкъа.

Массадолча боахамашка кIи - марса ха юкъе яхача хана ялат дIанийдеча пункте дукха автомашинаш Iайна хула сурт духьал латтар тхона цига дIакхачале. Цхьабакъда, бIаргадайнар кхыча тайпара дар. Лаккха айдаьча лаборатора цIен юхе кхоъ машин мара яцар. Царех хьалха лаьтта цаI Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозера кIа дахьаш ена 45—44 номер йола ОГНХЗ водитела Ветренко Андрея автомобиль яр. Лаборатерера араяьнна бс доаллаш тIакъалги шупи йолаш кадайча болацца кузова чу яьлар визировщица Базгиева Люба. Дукха гоаянзар цо машина: накладной тIа эшаш йола даннеш минут шиъ ялале дIа а яъаь весовой дIахьожаю цо машина. Пхе-ялх минута лаборатерена юхе хинна кхоъ автомобиль пункта коа яю.

Ялат цIена, декъа хиларга хьежжа тайп-тайпарча складашка дIахьожаю автомашинаш лаборатора болхлоша. ГIалат ца доалийташ, цIенхаштта теркам тIабохийташ тохк лаборатора болхлоша ялата дикал, из мел тIуьнал йолаш да хьож.

— ШIаьккха ца хиннача тайпара дика да пятилетка чаккхйоалача шера хьувкъама ялат, — йоах лаборатора заведующе Шарапутин Николай Алексеевича. — Фийг биза, боккха ба. Оаха хIанзалца хьайнца ялат цхьоалагIчеи шоллагIчеи группана мара дац.

ХIара дийнахьа 1200—1250 тонн цIачуэц ялат дIайийдеча пункте. Укхаза анализ эцаш, Iойоассаеш дукха гац автомашинаш. ДIадахача шерашка санна дукха а яц уж.

— Кхыметтел соахка а дийнахьа 1,5—2 эзар машина йоа-тIар. Цудухьа тха ерригача аппарата болх дукха хулар, — йоах пункта заведующе Шальнов Андрей Тимофеевича. Укх шера дийнахьа 250—300 автомашина мара хилац. ХIанза укх шера ялат хьаувзаш йола машинаш йоккхагIа я: хIаране цкъа яхьаш 5—6 тонн яхь. Цудухьа шиннена метта анализ эцаш а, озаш а, Iойоассаеш а цаI мара хилац.

АргIа-аргIа хьаувтт дошо босболча кIих етта автомашина. Ер ялхлагIа шу да ОГНХЗ водитела Федоренко Владимир Николаевича ялат чуэца новкъостал ду. Дийнахьа 12 сахьат мара дахьийна ялхлагIа рейс яьча хана. Дийнахьа 10—12 рейс ю 16—20 километр гаьна ялат доахка шофераша.

Укх деношка ялат дIайийдеча Сунженски пункте республике дукхагIа ялат дIаийцай. Укх шера хьувкъама 17 эзар 50 тонн хьалхале итт эзар тонн ийцай.

Ялат дукхагIа дIадалара хадданза хьалха латташ хьабоагIа XIX партсъезда цIерагIча колхоза механизатораш. Хьажкlаш йовцаш планагIа ка болча ялата 3100 тонн дIаяла езача 2600 тонн совгIа дIаенний. Кирова цIерагIа колхозера планал совгIа дIаденначул тIехьагIа кхы а ялат хьаувз.

Пятилетка чаккхйоалача шера Даьхен амбарашка чудоассаду ялат дикеи цIенеи хилийтара боккха теркам тIабохийт боахама кулгалхоша, специалисташа.

— Шоай боахамашкарча хьатташка дийге, цIендийя мара хьадахьац шоай ялат, — йоах йоккхагIйолча лаборанта Еремина Валентина Дмитриевнас. — Иштта цIеначу ялатан анализ йоаккхаш зега хо хет.

Иштта да а да из. Юкъе хIама ца хаш цу босса дела... [illegible]

дар «Заветы Ильича» яхача колхозера дар лоархI укхаза.

Пятилетка чаккхйоалача шера хьувкъам чуэца дика кийчо яь дIаболабаьб шоай болх приемни пункта болхлоша. Садоахкача хIамашта а дехкашта а духьала дизенфекци еш молхаш техай складашка. Коалостам баьб. ЦIи ялара духьала эшаш мел дар даь. Кхоъ бIаь кубически метр хий чудолаш йиъ бассейн кийчъяьй. Ерригa инвентарь ший моттигашка хьалъулл. Массайола техника, транспортераш ремонт яь тоайир. ЦIаккха ца соцаш болх бу.

Укх шера юххьанца хьажкIаш укхаза хьаувзаргья Ачхой - Мартановски района боахамаша. Цу гIулакха йоахкo яьй пункта кулгалхоша. ГУАР-30 яха керда подъемник оттаеш я. ХьажкIаш хьахилале кийча хургья из. Цул совгIа ялат дегаш цIенау ЗАВ-20 яха йоккха башня оттаеш латт Цо тоpo хулийтаргья цхьан сахьата 20 тонн чаккхйоаккхаш фуна ялат кийчде.

Т. АРЧАКОВ.

СУРТАШ ТIА: «Путь к коммунизму» яхача колхозера денача кIии анализ эцаш я Л. Барзиева, В. Федоренко автомашина Iойоассаеш йоалл транспортировщица Балхоева Лиза.

Автора сурташ.

ПРОПАГАНДИСТИЙИ ЛЕКТОРИЙИ ГОРОДСКОЙ СОБРАНЕРА

Укх деношка парте обкома политически дешара ЦIагIа хилар пропагандистийи лекторийи городской собрани.

Цига доклад йир парте Грозненски горкома пропаганди агитацеи отдела заведующе Н. И. Резникова. Цо дийцар Грозненски городской партийни организаце политически просвещенеи экономически образованеи системерча 1974—1975 дешара шера итогех а къатIадоагIача кердача 1975—1976 дешара шерарча декхарех а.

Мaккхийнача дешара шера, аьлар докладчика, партийни боахамеи организацеи кулгалхоша дешар организационно дикагIа вIаштIехьдаккхара йоакко яь ца Iеш, къаьстта терком тIабахийтар деша баргIарий къахьегама хьинар айдара, шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара уж оарцагIбахара. Цо кIоаргга даьшхар дIадахача дешара шера хинна кхоачамбоацараш, уж кердача дешара шера ца хилийтара де дезарех дийцар.

Пренешка къамаьлаш дир А. Н. Мухортовас — КПСС Старопромысловски райкома шоллагIча секретара, С. Х. Келоева — Нохч - ГIалгIай автотранспортни управлене керттерча инженера, И. Г. Гусева — «Красный молот» завода марксизма-ленинизма лардий школа кулгалхочо. И. Т. Сенченкос — педагогически Iилмай кандидата, КПСС Заводской райкома методически совета председатела М. М. Гайсанова — ВЛКСМ Грозненски горкома шоллагIча секретара, А. В. Чешенкос — исторически Iилмай кандидата, КПСС Грозненски горкомерча марксизма-ленинизма сайрийнарча университета директора.

Собрани чаккхйоалаш парте Грозненски горкома пропаганди агитацеи отдела заведующе заместитела В. У. Тутаева Iобийшар дикагIбола пропагандисташ Сийлен книжка тIа бахарахи царна Сийлен грамоташ яларахи бола горкома бюрос тIайнна соцам.

Сийлен грамоташ дIаелар парте горкома секретара П. Н. Громова.

ЛАЬТТАН ЧЕНАШ ЛОРАЯР—ДАЬХЕН ЭКОНОМИКА ЧIОАГIЪЯР

ИЙСАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА КХОАЛАГIА СЕССИ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

...ташш дIахо чIоагIагIа лораяран пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцаран чакхдаха деза гIулакхаш. лаьттан чений хьакъехьарча ССР Союзен союзни республикийн законодательства Лардий проект.

Къамаьлаш дераша массане а цхьатарра белгалдоах, Iалам лорадара мероприятешта Коммунистически партен Советски пачхьалкхенон даим чIоагIа уйла тIайохийташ хилар. Лаьттан чений хьакъехьарча законодательства Лардий положенеш минеральни бедалах пайда дикагIа эцара хьакъехьа, коммунизма материально-техническа база дегIайоалаяра къакъехьа КПСС XXIV съездо яьча программни решенешкара хьайоагIаш я. Депутаташа белгалдоах. Лардий проект мехка халкъа боахам дIахо айбара деккараша ма-яххара хилар, берригача советски наьха хьашташ цо теркалдеш хилар.

Доккхал деш дувцар ораторша ийслагIа пятилетка чакхйоалача шера къахьегама карагIдувларех, Советий Мехка къахьегамхой берригаш а цхьатарра КПСС XXV съезда баха ма-боагIара накъьабаха уйла йолаш хилар.

9 июле Iуйрийна 10 сахьат даьлча Кремле хьайиллар СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета шоллагIа заседани. Из хилар Союза Совета председатела депутата А. П. Шитикова председателал а деш СССР Лакхехьарча Совета палатай заседанеш хулча зале.

Заседане бар новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, В. В. Щербицкий, Б. Н. Пономарев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, К. Ф. Катушев.** Депутаташа чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIанийцар уж.

Заседане вар Германе социал-демократически парте председатель, ФРГ бундестага депутат В. Брандт.

Депутаташа дIахо дийцар лаьттан ченаш дIахо чIоагIагIа лораяран пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцаран чакхдаха дезача гIулакхех, лаьттан чений хьакъехьарча ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардий проектах дола дешаш.

Промышленноста, законодательни предложеней дешашта йолча, юрта боахама дешашта йолча, транспортен бувзамеш дешашта йолча, гIишлошьярен гIишлон материалий промышленностен дешашта йолча, Iалам лорадара дешашта йолча латтаргдолаш нийса хьа хьо Союза Совета комиссеша тIадиладарагIа солоклад йир промышленноста дешашта йолча комиссе председатела депутата **Я. П. Рябова.**

КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхоачашъеш хилар бахьан долаш, аьлар цо, вай мехка керда толамаш даьхад экономически общественни вахара берригача доакъошка, чIоагIъенний берригача дунен тIара цун авторитети влияни, керда боккха гIа баьккхаб коммунизма материально-техническа база хьаяра даькъе.

Тоъал доккхача дакъе лаьттан чений рузкъех хьаьулаш да вай Даьхе низ болаши тоаденней хулга. Пайдане оахкалаш дукхагIа ме лох, ме доах, царех пайда дикагIа ме эц, сихагIа дегIаух промышленность, юрта боахам, берригa вай экономика, лакхлу халкъа хьал-торо, цудухьа бIубеннагIа гIа боахаш долх вай коммунизм хьалъяра паькъагIа дIахьалхашкахьа.

Комиссе председатела дийцар мехка минеральни бедалах пайда эцара практиках. Цо хьакхайкадир СССР Министрий Совета Председатела заместитела Н. А. Тихонова доклада тIара положенеши, замечанеши комиссеша хьаллоацаш хилар.

Iилма-технически прогресса хьалашка пайданеча оахкалий запасех хьурмат деш, дас санна пайда эцилга Iалашдар, лаьттан ченаш чIоагIагIа лораяр Советски пачхьалкхен лоархIамегIара декхар, мехка экономика толаме дегIайоалаеча керттерча хьалех цаI а хиина дIаотт. КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева парте XXIV съезда яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тIа белгалдаьккхар: «Халкъа боахам дегIабаро геттара дукха эшаш хулийт бедала бе-бе тайпаш. Цу эшарашца кхоачам бара вай дIахо а лаккхача темпашца дегIкхувларгда пайдане оахкалаш доаха доакъош. Цу хана лоархIаме да цаь эффективнегIа болх бергболаш гIулакх леладар, бедал чакхйоахача хана цунах хьайоалар цIенъяь хьайоахилга, уж дикагIа хулийтилга, кIезигагIа дIакъестийтилга Iалашдар».

Вай мехка Iалама рузкъех Iилман ларда тIа нийсбеш, эффективно пайда эцарен уж лорадарен гIулакхна лоархIаме даькъа кхоач советски законодательствага, хIаьта из дегIадоаладаран эргадоахаш тоадаран чIоагIа уйла тIайохийт Коммунистически партен Советски пачхьалкхенон.

Укх тIеххьарча шерашка баьза баргбоаца болх баьб Iалам лорадара хьакъехьара законодательство кердадаккхаран эргадаьккха тоадаран. Оратора дагайоханйтар новкъоста Л. И. Брежнева указани: «Советски законодательство эргадоахаш тоадара беш бола болх дIахо бе беза уж вахарал тIехьа ца дисийтар духьа, обществе хулаш йола процессаш вай законашка, уж чIоагIа, лоарзагIа ца доадаш а латтаргдолаш нийса хьахьокхийтар духьа».

Юцаш йолча законопроекто чулоацай шоай практически лоархIам бовза йола хьалхагIа хиннача законодательни актай нормаш. Цу цхьан ханна законопроектана юкъейийхьай вай общество дегIаахара хIанзарча этапе халкъа боахама эшараш хьахьоккхаш йола керда положенеш. Цу тIа оттадаьд КПСС Программо дIадехараш, советски экономика дегIайоалаяра, гонахьара Iалам лорадара, советски законодательство эргадаьккха тоадара дешаех лаьца яь парте XXIV съезда а хIаьта иштта цул тIехьагIара КПСС ЦК Пленумий а решенеш.

Комиссеша тIадиллараггIа Я. П. Рябова хьакхайкадир. СССР правительства хьачуенна лаьттан чений хьакъехьара ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардий проект лаьттан ченех планатIа, рационально, комплексно пайда эцарен уж лораярен, мехка халкъа боахам дIахо дегIабоалабара, советски наьха вахара хьалаш тоадара, гонахьара Iалам хIанзарчен хьатIахулчен юахалашта партIато дургйолча хьал тIа доаттадара деккхараша ма-яххара хилар.

Депутата яьшхар законодательства Лардий кердача проекта цхьайола положенеш. Цо дагадоханйтар, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо яьча решенегIа проект общественностага ювшийта кепайозон тIа араяьккха хинна хилар. Из ювцарах хьахиннараша хьахьокх, законопроект массе метте къоабалъяь а мехка къахьегамхоша вай Iалама рузкъаех рационально пайда эцарен уж лорадарен Коммунистически партен Советски пачхьалкхенон еш йола йовкхо керда хьахьоккхар санна лоархIаш тIанийца а хилар. Лаьттан чений хьакъехьарча кердача закона проект общественносто ювцаро, цига дуккхача къахьегамхоша хьинаре дакъа лацаро цIаьхха а хьахьеккхар вай общества бокъонца йола демократизм, лаьттан ченех рационально, комплексно пайда эцарен уж лорадараен дешаш халкъа чIоагIа хьашт долаш хилар.

Массазарча комиссеша, аьлар депутата, гIойленагIа лоархI горни отношенеш нийсъяра даькъера ССР Союзен союзни республикайн компетенцеш къоастаяра нормаш бокъонца белгалъяр, уж дешаш шо-шоаш къестадеш йола ши статья проекта тIа екъа а екъа. Цу тайпара уж шошоаш йоахаш къоастаяро хиланза яргйоаца правови база хьахулийтаргья лаьттан чений хьакъехьара законодательство ССР Союзен союзни республикашкен дIахо дегIадоаладара. Комиссе председатела предложени елар лаьттан ченех пайда эцарен уж лораярен дешаш къестадара гIулакха къахьегамхой депутатий моттигерча Советашта дакъа доккхагIа кхоачадара хьакъехьа.

ГIойленагIа даьрхIар, пайдане оахкалаш хьалдахарца дувзаденна доацача гIулакхашта лаьттан ченех пайда эцача хана хьаарухача хих, производства отходех, кхыча веществаех материалех зулам ца далга е белгалара чIоагIа доаззонаш царна оттаделга, уж горни выработкашта, лаьттан тIехенна, хин объекташта юкъе ца ухийтилга Iалашдеш йола мероприятеш чакхъяха езаш хилар оттадар.

Содокладчика массехк кхы предложени а елар, законопроект нийсъеш дола хIамаш а дийцар. Массазарча комиссеша тIадиллараггIа цо предложени елар СССР правительства хьачуенна лаьттан чений хьакъехьара ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардий проект къоабалъе а даьча тоадарашцей тIатохарашцей чIоагIъе а. Я. П. Рябова иштта предложени елар «Лаьттан ченаш дIахо чIоагIагIа лораяран пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцаран чакхдоахача гIулакхий хьакъехьарча» СССР Лакхехьарча Совета соцама проект тIаэца а.

Уж документаш тIаэцаро новкъостал дергда пайданеча оахкалий запасашца хьурмат деш нийсъ лелабелга Iалашдара, лаьттан ченех пайда эцилген уж лораелгеи тоадара, вай мехка экономика, дIахо дегIайоалаяран цу ларда тIа советски халкъа хьал-торо лакхъяран.

Цул тIехьагIа пренеш йолаелар дувцача дешаех лаьца.

Пренешка къамаьлаш дир депутаташа: **А. Ф. Ватченкос** — Украина КП Днепропетровски обкома хьалхарча секретара, **В. К. Бабича** — «Беларуськалий» яхача комбината комбайна бригадира - машиниста, **А. В. Сидоренкос** — СССР геологе министра, **А. Э. Восса** — Латве КП ЦК хьалхарча секретара, **К. Х. Сулеймановас** — 26 бакински комиссара цIерагIча гази мехкдаьттен доахача Бакински управлене оператора, **А.-М. Клычева** — Туркменски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела, **Л. Г. Мельникова** — СССР Министрий Советерча кхерам боацаш промышленносте балхаш дарга бIарг лоьхачен горни балхашка бIарг лоьхачен Пачхьалкхен комитета председатела, **Б. И. Колесникова** — Норильски горно - металлургически комбината директора, **В. П. Богатырева** — «Кемеровоуголь» яхача комбината керттерча инженера, **П. В. Будеркина** — Омски шинни завода директора, **Х. Ш. Бектурганова** — Казахстана КП Джамбульски обкома хьалхарча секретара.

Цу тIехь СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета шоллагIа заседани чакхъяьлар.

16 сахьат даьлча Йоккхача Кремлевски двореца СССР Лакхехьарча Совета заседанеш хулча зале хьайиллар цхьаьна хинна Союза Советеи Къамий Советеи шоллагIа заседани.

Депутаташи хььашаши, ура а айтта чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIанийцар новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, В. В. Щербицкий, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, К. Ф. Катушев.**

Палатай цхьана хинна заседани хьайиллар СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета председатела депутата **А. П. Шитикова.**

Палатай цхьана хиннача заседане бухеоцаш дош оалаш къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела заместитела депутата **Н. А. Тихонова.**

СССР Лакхехьарча Совета Союза Советои Къамий Советои ма-дарра дийцад, аьлар цо, лаьттан ченаш дIахо чIоагIагIа лораярахи пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцарахи дола дош а, хIаьта иштта лаьттан чений хьакъехьарча ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардий проект а.

Уже дешаш СССР Лакхехьарча Совета сессе оттадарои дувцарои тешал ду минералий - бедала ресурсех дIахо пайда дикагIа эцилген лаьттан ченаш чIоагIагIа лораелген советски халкъа чIоагIа хьашт долаш гIулакх хилара. Палатай массазарча комиссей содокладашкеи депутаташа даьча къамаьлашкеи къоабал а яьй, йизза хьал а лаьцай цу дешах болча Лакхехьарча Совета соцама проекта тIа оттаяь мероприятеш а лаьттан чений хьакъехьарча ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардий проекта положенеш а.

Депутаташа нийса белгалдоахар, вай мохк низ болаши тоабеннеи хулга тоъал доккхача дакъе лаьттан ченашкарча рузкъех тийша хилар а пайданеча оахкалех дIахо пайда дикагIа эцара декхар юкъарчал доацаш общественни производства эффективность лакхъярах йолча КПСС-ен Советски пачхьалкхени экономически политикагара хьадоагIаш хилар а.

Цу цхьан ханна депутаташа дийцар пайдане оахкалаш доаккача моттигашка деча балхаш тIа, минеральни бедалах пайда эцарен лаьттан ченаш лораярен, хIаьта иштта лаьттан ченех пайда эцарца дувзаденна деча балхий зуламеча Iоткъамах гонахье лораяра а даькъе цхьадола кхоачамбоацараш нийсдалар шоашта чIоагIа новкъа хиларах. Къамаьлаш деча хана хьадда предложенеш тийлар уж кхоачамбоацараш дIадахара тIаерзаяь. СССР правительство, аьлар оратора, депутатийн СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссейн берригача замечанешкеи предложенешкеи хьожарг а я, белгалдаь кхоачамбоацараш дIадахара чакхьяханза яргйоаца мероприятеш кийча а ергья.

Ший къамаьл чакхдоалаш Н. А. Тихонова аьлар:

СССР правительства хьачуенна лаьттан чений хьакъехьарча ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардий проект укх сессе ювцарах хьахиннараша хьахьокх, из проект мехка халкъа боахам дIахо дегIабоалабара эшарашка хьежжа хилар. СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссешен депутата **А. В. Сидоренкоси** яь поправкаш юкъе а хьош тIаэца йоагIар из.

Иштта предложени лу «Лаьттан ченаш дIахо чIоагIагIа лораяран пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцаран чакхдоахача гIулакхий хьакъехьарча» СССР Лакхехьарча Совета соцама проект тIаэца а.

Лакхе йийца проекташ тIаэцарах пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцарен лаьттан ченаш дIахо чIоагIагIа лоараярен гIулакха юкъе лоархIаме дакъа лацар хургда, хIаьта цо новкъостал дергда социалистически экономика толаме дегIаахаран советски наьха хьал-торо лакхъяран.

Председателал деш волчо голосовани йита оттабу «Лаьттан ченаш дIахо чIоагIа лораяран пайданеча оахкалех пайда дикагIа эцаран чакхдоахача гIулакхий хьакъехьарав» СССР Лакхехьарча Совета соцам.

Сессе массава раьза а волаш тIаэц из соцам.

Цул тIехьагIа голосовани йита оттаю «Лаьттан чений хьакъехьара ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардаш чIоагIъярах» долча закона проект. Палаташка къаьст-къаьста голосовани ю депутаташа.

Лакхехьарча Совето массава раьза а волаш тIаэц «Лаьттан чений хьакъехьара ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардаш чIоагIъярах» дола закон.

Пенсе тIа водаш хиларца дувзаденна депутата Н. Х. Арутюняна ше дехар дарах СССР Лакхехьарча Совето мукъавалийтар из СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитела декхарех. Армянски ССР-гара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель харжарах дола дош тIехьагIа хургйолча цхьан сессе дувца лаьрхIар.

Цул тIехьагIа СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдара хьакъехьа доклад йир депутата **М. П. Георгадзес.**

Лакхехьарча Совета Президиумо, аьлар цо, ший конституционни полномочеш кхоачаш а еш, шуга чIоагIдайта хьачуденна массехк указ тIанийцад нийсазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIа сесси хинначул тIехьагIа дIаяхача хана. Цу указий хьакъехьа дийцар М. П. Георгадзес.

Депутаташа массава раьза а волаш СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагI а даь, царех лаьца доагIаш дола законаши соцамаши тIанийцар.

Цу тIехь болх чакхбаьккхар нийсазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе.

ХЬОКХАМ ТЕЛАРАШ КАГИРХОЙ БА

Сунженски районерча кагийча нахен мехкарашен хьинаре дакъа лоац мехка общественни вахаре, пачхьалкхенна доал деча, Советски Гервзашцарча Низашкарча къонача тIемахоша тешшаме лораду вай Даьхен доазонаш. Партен комсомолой коммунистически идея уйланца, партен халкъен революционни, тIема, къахьегама традицешца хьалкхебеча советски кагирхоша шоай са ца кхолеш къовсам лоаттабу КПСС XXIV съезда решенеш, ийслагIча пятилетка заданеш кхоачашъяр духьа.

«Пятилеткана — къоначар хьинаре къахьегам, денал, кхетам» яхаш девиз а йолаш шерра яхь йоаржаьй тха районерча комсомольцашеи кагирхошеи. Цу гIулакха денал гойтараш Карабулакски химически реагентий завода, «Сунжанефть» НГДУ, Карабулакски газ чакхйоахача завода, «Сельхозтехника» МРО, райбыткомбината, дуккхача кхычахьара комсомольско-кагирхой коллективаш я. ХIаьта Карабулакски химически реагентий завода воккхагIволча аппаратчика, ВЛКСМ XVII съезда делегата, СССР Лакхехьарча Совета депутата Храмов Петра хьогге а кхоачашъяьй ший пятилетка. ХIаране шо-шоай пятилеткаш кхоачашъяьй Карабулакски химически реагентий завода токара, комсомола комитета секретара Крюков Виктора, «Сельхозтехника» МРО токара Павлютин Виктора, «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизатора Яковенко Виктора, дуккхача кхычар.

Къаьстта шера баьржаб «Сайна а цу зIамигача сага а хьалхара» бергба болх яха белам. Геттара дика дагадеха из хIама хьаллаьцар 18 комсомольско-кагирхой коллективе. Из девиз а йолаш болх беш хиннача района комсомольций группа эгара чIоагIагIча тайпара сий дир — вай халкъа эгара дезагIа долча хIаманна — Коталон Байракха хьалхашка сурт даккхийтар. Из йоккха бокъо яьлар «Сунжанефть» НГДУ электрика Самойлов Александра. Сунженски хин системай управлене токара Филатов Александра, «Сельхозтехника» МРО токара Павлютин Виктора, Карабулакски химически реагентий завода токара Крюков Виктора.

400 совгIча зIамигача сагои йоIои дакъа лоац кагирхой Iилма-технически творчества Ерригсоюзни хьажаре. Къаьстта пайдана я «Сунжанефть» НГДУ, Карабулакски бурув тохара балхий управлене, Карабулакски химически реагентий завода къонача рационализаторий предложенеш. Карабулакски бурув тохара балхий управлене къонача рационализатораша республикански хьажаре — конкурсе призовой моттиг а яьккха ВЛКСМ областной комитета преми йийцар.

Къонача производственникаца. специалисташа хадданза эгайоахаш тоаю шоай профессиональни говзал, арахеча продукци дикагIа хилийтар духьа къовсам лоаттабу. Масала, Карабулакски химически реагентий заводе вIашагIа а елла, дика болх беш я къона специалист Кардаильский Валентин Петрович керте латта комсомольски штаб. Завода продукцена пачхьалкхен дикала Знак оттаяйтар духьа къовсам лоаттабу завода кагирхоша берригача къахьегамхошца цхьаьна. Райбыткомбинатерча хIамаш тегача къонача кхалнаха тIатеIIа Iомаю ерригa бригадаш тIехдика болх беш хилийтара даькъе ВЛКСМ 40 шу дизара цIерагIча Тираспольски хIамаш тегача фабрика болхлоша Iоаяь опыт. «ХIамаш тегараша арахеца ерригa продукци, — йоах наха бержъаш тегача цеха технолога Евлоева Зунас, — тIехдика мара кхы эсалагIа хургйоаца гIулакх дергда оаха». ХIара квартале дикагIа хул Грозненски хIамаш тегача объединене Мужечарча хIамаш тегача цеха къонача кхалнаха арахеца продукци.

Серноводски юртбоахама техникумерча дешархоша раьза хинна хьаллаьцар Iаьржа доаца лаьтташ карадерзадеча дакъа лаца аьнна КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева ВЛКСМ XVII съезда комсомольцашкеи берригача кагирхошкеи баь тIаьхьехам. ВIашагIъеллача цхьаькха гIишлош еча отрядо кхоалагIча къахьегама семестре хьинаре болх бергба Оренбургски областе. ХIаьта берригаш а гIишлош еча отрядашка дакъа лоацаш юртбоахама техникумера 160 дешархо хургва.

Пятилетка чакхйоалача шера къаьстта дика болх бу юрташкарча кагирхоша. Моша доакъар Iалашдеча доккхий толамаш даьхад XIX партсъезда цIерагIча колхоза ВЛКСМ районни Комитета члена Полянский Владимира кулгалдеча № 4 йолча комсомольско-кагирхой бригада членаша. Шоай толамашца гIадкхувл «Ассинский» совхоза къонача баьцадаараш лелaдерашен сомий бешамаш лелaдерашен. Даим ший дийнахьара нормаш тIехкхоачашъю XX партсъезда цIерагIча колхоза къонача механизатора Иванова Надеждас. Цхьа моллагIволча зIамигача сага а ховргдац Надяна санна чоалхане машин лелае. Доккхий толамаш доах Ленина цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозий къонача доярчаша а. «Шура дукхагIа йоаккхилга да тхона эгара чIоагIагIа дагадоаллар», — яхаш дувц йижараьца АлтазуровгIар — Табарака, Товйтас, Эльзас — XX партсъезда цIерагIча колхоза № 2 йолча ферма комсомолкаша.

«Массава а дика дешаш хулийтаргва! Дешара тIехьевусаш цхьаккха хургвац!» яхаш девиз а йолаш болх беча дешара заведеней комсомольски организацеша доккхий толамаш доах. Дешархой дукхагIа безам тIабола общественни Iилмаш Iомадара.

Кагирхошта чIоагIа хьашт долаш гIулакх дар Коталон 30 шу дизара хетаяьча советски халкъа революционни, тIема, къахьегама сийлен моттигашка гIолла яьча Ерригсоюзни похода тIеххьара этап чакхъяккхар. Кхо бIаь совгIча комсомольцаша, кагирхоша, тIемен къахьегамен ветеранаша дакъа лаьцар Орджоникидзевская станицера МагIалбике гIолла Верхни Курп яхача моттиге кхачалца поход еча. Боабьеча тIемахошта дегIа памятникаш нийслир, клумбаш, аллеяш дIаегIар Коталон 30 шу дизара сийна. Массане а спортивни цIей а хулаш чакхъьяьлар поход.

Уйла дикка дукхагIа тIаахийта баьннаб кагирхой интернациональни, атеистически кхетам балара дешашта. Массе метте раьза хинна тIаэцаш яр «Фу тIакхоачаду шарIатагIа сaг йоалаяро» аьнна КПСС райкома кхалнахаца беча балха отдела заведующенов. М. Цуцаевас «Къахьегама байракх» яхача моттигерча газета тIа язъяь статья. Из йийцар ерригача комсомольски организацешка.

Районерча кагийча нахен мехкарашен, вай мехкарча берригача кагирхоша а санна, дегIа а кхувл, еба а ю доккхагIолча поахала тIемен къахьегамен традицеш. Дегаз айденнен хьинарен къахьегцар 9 пятилетка ханал хьалха кхоачашъяр, КПСС 25 съезда баха боагIача тайпара накъабахар духьа.

А. СИНЧИНОВ,
ВЛКСМ Сунженски райкома секретарь.

ДЕПУТАТА С. В. МИХАЛКОВА КЪАМАЬЛ

(НОХЧ-Г!АЛГIАЙ АССР ЛЕНИНСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ)

Хьамсара новкъостий депутаташ! Сона хетачох, гIалат варгвац со, писатела професси цхьадолчоа геолога профессена тара я аьлча. Ма-дарра аьлча писатела геолога санна тохк наьха кхелий ганзаш, наьха оамалий кIоаргаленашка кхоач, дешараштa хьалхашка хьадел советски сага — коммунизм хьалъечун дега жовхьараши дошуви.

Дог тийшша ала йиш я, вай социалистически строе хьадаьд литература керда тайпа — халкъа хьашташ ший дулхахцIех дола хьашташ лоархIа общественни темперамент йола писатель, вахара хьинаре юкъеуха писатель-гражданин, хIаьта из ший гIулакх дика довзаш лирик е романтик вале а, пох «лаьттан» дешашта тешаш вола практик хул Iалам лорадара, из Iоваь, ваха а «бIарг ма-кхоачча йоккхача ший Даьхен да санна из лелаа даьтта лорадара гIулакхага дилча.

Гонахьара Iалам лорадаран Iалама ресурсаех дикагIа пайда эцаран тIехьа лоаттабеча къовсамера тха «Литературни газета» лоархIам белгалбаккхалов. Iалам лорадара хетаяь материалаш каст-каста араювлцун оагIонаш тIа.

Вай заманхочун къахьегама гIулакхий ерригача оагIонийе, цунца цхьана мехкдаьтта, кIори, гази, дошуви, алмазаши доахка керда моттигаш хьеллачар, уж хьадоахачар, мехка совгIата дIалучар шоаш ца кхобеш хьегача къаи чIоагIа терко яр деша говзанчий йоккха традици а хинна дIаэттай. Цар къахьегама кхоллама хетаяь яр Паустовский Константина «Кара-Бугаз», Ажаев Василе «Москвана гаьна» яха произведенеш. къахьегама Донбассо массаза а кхоллама дог урзоттадеш хиннача Горбатов Бориса книжкаши «Макар Дубрава» яха Корнейчук Александра, «КIоарга разведка» яха Крон Александра пьесаши. Геологий къахьегамах дешархошта дийцар «Территория» яхача Куваев Олега романа, мехадаьттахой къахьегамах дувцаш я Коптяева Антонинай «Лаьттан совгIат» яха керда роман.

Укхаза цIи ца яьккхача йиш яц вай Iалам хестадеш Пришвин Михаила а Бианки Виталеа яздаьча книжкай, Леонов Леонида башха-дика «Эрсий хьу», Чивилихин Владимира говзамеча повестийи очеркийи, Сладков Николая дувцарий, Россия вежарха йолча кхыча вай союзни республикай писателаша хьакхеллача кхыйолча дуккхача произведеней а. Цар, цу писателаша а ю «кIоарга разведка»: вай болхлой классан къахьегама интеллигенцен кафагIдийннараш хьадоладенна моттигаш тохк. Цар хестабу советски наьха социалистически къахьегам.

Ма тара а дац-кх вай писателаша хьакхелла бокъонца ираз долча, кхоллама къахьегама сурташ революци хилалехьарча Россерча цу профессей наха хетадаьча гIайгIанерча сурташтa. Дагадехача тоъаргда Д. Мамин- Сибиряка книжкаш е Шишков Вячеслава «Угрюм-река» яха цIи хеза книжка. Д. Мамин-Сибиряка тешавеш хьахьеккхад дошона гонахьа акха гIулакхаш мишта леладаьд. Кхы а кхерамегIа, унзарегIа да капиталистически мехкашкарча, апартеид доал деш йолча мехкашкарча горнякий, руда доахарий, дошув доахача болхлой таханара хьал.

Новкъостий! Депутаташка къоастаде хьачуеннача «Лаьттан чений хьакъехьарча ССР Союзен союзни республикайн законодательства Лардий» проекта цхьалагIча даькъо белгалду лаьттан ченех пайда эцаш ду балхаш кхерамзле йолаш дара де дезараш. Из еций **вай Даьхен довзув доацача** азенашка, шоай къахьегама моттигашка Даьхено тIадиллда гIулакх сийленца а хоастамца а кхоачашдеча къахьегамхой Советски пачхьалкхено еш йола керда йоакхо.

ХIаьта дага мишта бохаргбац укхаза африкански къамаш къе дахаш хиларен чстъяь варгвоацаш бала царга кхачарен бахьан долча капиталистически монополешка дуккха миллионаш пайда кхачийтара сага хила йиш йоацача хьалашка тахан лаьттан ченашкара рузкъаш хьалдоахараш. Английски цхьан журнало деча тешалах алхха Къулбехьа - Африкански республика дошув доахача рудникашка 28 шера венна дIаваьннав 19 эзар саг. «Лаьттан кIалхарча каторге» болх беча хана айпаш хинна байнараш боаца.

Юха а ала дог доагIа: къахьегача сага социализмо мара яфаз дахьан, цо мара бе боагIамах бац цун балха, цу е кхыча къахьегама башхалоний чоалхане хиларен йоагIаш йелеи нийсен чот а еш. Тхона, писателашта, из бIаргадайра цIи хезача Тюменски крае гIолла лелаш, событеш хулача моттигашка, къахьегам кхеккача юккъе хургйолча тхоай произведеней турпалашца тхо вIашагIдетталуш. ХIаьта цига, СибарегIа, тхо тийшар болхлой класса дергйоацача революционни традицеех йола, масала, Марков Георге, Кожевников Вадима, Сартаков Сергея романаш санна йола произведенеш къахьегамхоша-си- Сирякаша истола тIара Iо ца доаха книжкаш а хинна дIаэттаргах.

Дукха ха йоацаш Москве хIлар, хьалха дийша сага лаха хала хиннача, хIаьта хIанз дезна вар лаха хала долча, алмазни Якутски края литература хетаяь РСФСР писателий Союза правлени. Цул тIехьагIа тхо тхоаш дахар Россе литературан искусствои деноош хиннача Якуте, хIаьта цига, хьалха «Лаьттан йисте» оалаш хиннача вIашагIкхийтар алмазаши дошуви доахарашца, массаза а хургйолаш нисаш паргIато яьккхача халкъа доалахьа долча жовхьарашца хьалдиза дола «шон ногIара кIалхара тIоаргаш» халкъа хьаделлараш. Алмазни «дунен трубка» тIа уллача Мирный яхача городе а дошоча Алдане а тхона тхоашта бIаргадайра вай болхлой класса кагIдувла сийлахь - доккха деналерча гIулакхий оаха вай заманхоша а тешаша а сенах язъе еза тхоай романаш, поэмаши стихотворенеши.

Новкъостий депутаташ! Нагахьа санна Россе писателий Союза председатела санна мара укх сийдолча трибуна тIара аз къамаьл ца доре, хетаргахьа, цу тIа чакхдоалийтаргвар аз сай къамаьл. Бакъда, ерригсоюзни «Фитила» керттера редактор се хиларца са безам бар кхы массехк дош тIатоха.

Лаьттан ченаш лораяри цох пайда эцилгеи хадданза дувзаденна да вай Iаламгеи цун рузкъашкеи безаме хьажарца. «Фитила» цкъа санна дуккхаза а дийцад цу деша хьакъехьа. Оаха шозза общественноста терком тIабахийтаб цу курорта тамаганийнеи ший тайпарен климат хьадеш дола Кисловодски лоамаш гIишлошъеча организацеша оаккхарий хьисапе хIалакдеш латташ хилара. ГIишлош ъеча организацеша жагIа баккхара духьа дохададаь Степан Разина хозахеташ хьежаш хинна цIи хезаь Жигулевски лоамаш а. ХIаьта «Волга тIа шув базаха цIи хезаь илли тахан дIадоладе йиш я «Хиннаб Волга тIа шув» аьнна.

Лаьттанген Iалама рузкъашкен во хьожаш хилар хьахьоккхаш дола масалаш кхы дуккха доаладе йиш яр са. ХIалха саг Iаламах тийша вар, хIанз Iалам сагах, из цунна сакхетамца а безамца а хьажарах тийша да. Вай законеш, вай общественность массаза а къовсам лоаттабеш хиннай браконьерашцеи лаьттан, хин, хьун рузкъаш лечкъадерашцеи, бакъда, халахета а, вай лаьттан дуккха а дукхагIа зе ду дог ца лазаш цунга хьежача, цхьайолча хана алхха шоай ведомственни хьашташ кхоачашдеш пачхьалкхен юкъарча хьаштий лоархIам ца беча ведомстваш ен учрежденеши.

1969 шера «Фитила» цхьан номар тIа «Саги Iалами» аьнна цIи а йолаш оаха хьеккхар кхьа сюжет. Цу тIа дувцар СССР мелиорацеи хин боахамеи Министерства Тийрка хин ресурсаех хьаькъал доацаш пайда нийбеш хиларах, боккха маьха дукха чкъаьрий дайнилга. Оаха из дIахьекхачул тIехьагIа министерства декхар тIанийцар Тийрка хин а цунца дувзаденна лаьттай а ресурсах пайда эцилга лертIа даккха. ХIаьта де дезар дара йизза тоъал ха — 5 шу даьлча «Фитиль» юха а Тийрка тIа сра. Фу дайра тхона? Тхона дайра юха а лекъача хин бухе гIолла долхаш дола севрюгеи белугеи, хьалха санна эшачул кхозза дукхагIа кхашка декха хий Тийрка тIара дIадоахилга. Iилмахоштеи специалисташтеи хетар ца дарах пачха[illegible]кхенна доккха зе даьлар. Бакъдар аьлча, СССР Госарбитража министерствана гIод техар, хIаьта а мишта чотъергья шоай тIехье йита йиш йоацаш дайнача чкъаьрий?

Из масал хIана доаладир аз? Доаладир, нагахьа санна тахан из хичу долчунга доагIаш дале, кхоана лаьттах доаллачунга а доагIаргда из. ХIаьта цудухьа кердача закона Лардий проекта иттлагIча даькъа тIа нийса а доагIаш кIайчу тIа Iаьржачунца дIаяздаьд: «Хинна зе тоххаш предприятеша, организацешен учрежденешен цар бехках расходаш яьча гIулакхаш тIарча наха а кхыча болхлошта а материальни бехктохкам тIабуж оттаяьча порядкагIа». Кхы а: дицдалийта йиш яц, закон телхадеш волча сага ха деза пох йоагIача наказанех ше варгвоацилга аьнна дола В. И. Ленина дешаш. ХIаьта укхаза дош союзни юкъарча прокурорски тIахьожамга да.

Новкъостий депутаташ! Тахан сессе ювцаш йола лаьттан ченех йолча Лардий законодательства проект вай берригача халкъа хьашташта гIулакх деш я. ХIаьта тха декхар, советски писателий декхар тхоай произведенешца дешархой из закон лоархIаргдолаши вай лаьттанца а вай лаьттан тIа а мел хулачун ше бехктокхаме хилара уйла йолаши хьалкхебар да.

Пурам да сона укх трибуна тIара вай парте ленински Центральни Комитети Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев шеи советски писателаш коммунизм хьалъяра керттера декхараш кхоачашдеча лоаттабеча къовсаме массаза а халкъаца хиларах тешаве. Шуца цхьана, новкъостий депутаташ, къестаергья оаха Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета укх сессе селла кIоаргеи массе а оагIорахьарен ювцаш йола йоккха проблемаш.

Армянски ССР. Лоаман районашка бIаьстан юхье каст-каста Iаьржа ухача хиша цкъаза доккхий зенаш ду гонахьа гIолла дадача боахамашта. Iаьржа доагIача хига зуламаш ца дайтар духьа Iамашта юхе шоай тайпара хаьхой оттабе лаьрхIад армянски специалисташа. Автораша «маргариткаш» аьнна цIи тиллача цу тайпарча гIирсий проект оттаяьй «Армгипропроект» яхача Еревански институте.

СУРТА ТIА: Шамбски водохранилище оттаяьча «маргаритко» Iалашду мел дена а хий Iаьржа деча сов дар юстара кхоесилга.

Э. Габриеляна сурт.
ТАСС фотохроника.

ПЯТИЛЕТКА ТОЛАМЕ ЧАКХЙОАККХАРГЬЯ ВАЙ

(ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР)

Денгара ди массаза доал цӀерагӀа ярж республике КПСС XXV съезда баха ма-боагГӀара накъабахар духьа лелаю со-циалистически яхь. Фабрикай, заводий, гӀишлоний, транс-порта, колхозий, совхозий коллективаша укх деношка шоай къахьегама низаш тӀа-дерзаду 1975 шера плани тӀа-йийца социалистически декхара-ши, бӀарчча пятилетка ханал хьалха кхоачашъяри «ХӀара дийнахьа хьинаре къахьегарг-да» яхаш девиз а йолаш вай парте XXV съезда къахьегама совгӀаташ кийчдари духьа.

Дерригача халкъо лелаеча яхье хьалхарча мугӀаре а этта болх республика промышлен-носта болхлой, цар ханал хьал-ха. 26 июне кхоачашъяьй про-дукцена реализаци ярен изде-лей дукхагӀдола лоархӀамегӀа-ра тайпаш хьадарен ах шера план. Республика бӀарчча хьа-йийцача продукцена реализаци яра ах шера план 102,1 про-цент кхоачашъяьй, цу даькъе союзни доалерча промышлен-носта предприятеша — 101,6 проценти республика доалер-чар — 103,7 проценти.

Хьалхарча ах шера задӀанеш кхоачаши тӀехкхоачаши яьй промышленноста дерригача керттерча доакъоша — мехк-даьтта доахачо, газови, мехк-даьтта чакхдоахачо, химиче-ски, энергетически, машинаш ечо, хьунеи хьу чакхйоахачеи, яйгачеи кхачани промышлен-носто.

1974 шера хьалхарча ах ше-раца нийсийча дикка дукхагӀа арахийцай продукци республи-кански министерствайи ве-домствайи предприятеша, цар 7 процент дукхагӀа арахийцай продукци, хӀаьта республика Министрий Совета доалахьарча промышленносте арахийца продукци 10 процент дукхагӀа хиннай.

Хьалхарча ах шера план тӀехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра а. Къахье-гама хьинар айдалар бахьан долаш планал совгӀа хьаяьй 15 миллион гаргга сома маьха продукци, 1975 шера промыш-ленноста болхлоша 22 милли-он сома маьха хьаергья аьнна тӀайийца хиннача декхарашта меттел.

1975 шера хьалхарча ялх бетта план тӀехкхоачашъяьй мехкдаьтта, газ, электроэнерги йоахача, мехкдаьтта продук-таш, мехкдаьтта химе продук-ци, машинаш, приборащ, аппа-раташ, дахчан хӀамаш, чухь-нахьеи тӀеханахьеи дувхаду пазата барзкъаш, кхачан про-дукташ хьаеча промышленно-сте.

Белгалдоалаш хӀама да, дӀа-дахача ах шера планови зада-негӀа лаьрхӀачул дукхагӀа про-дукци арахецилгеи къахьегама овсарле лакхъелгеи вӀаш-тӀехьдаьккхача а хӀаьта иштта производства эффективность лакхъелга, технико-экономи-чески хьоккхамаш тоаделга Ӏа-лашдаьча а дукхача промыш-ленни предприятей коллектива-ша темп лаьгӀ ца йолийташ бетта-бетта дика болх баь хи-лар.

Дика лархӀа мегаргдолаш да СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически комби-ната производственни гӀула-кхаш. 1975 шера хьалхарча ялх бетта план продукцена реализаци яран къахьегама ов-сарле лакхъяран 103 процент кхоачашъяьй цу комбинато. Массаза а болх беш хиннача оборудованеца, керда мошно-сташ кхы юкъе ца а йоалаеш, 6 процент дукхагӀа арахийцай продукци, планал совгӀа реа-лизаци яьй 1,7 миллион сома маьха продукцена, коллективо тӀайийца хинна встречни план толаме кхоачашъеш я.

Хьалхарча квартала задане-ех дика лоархӀаяьй производ-ственно-товарни контора кол-лектив а. Укх шера хьалхар-ча ялх бетта, план продукце-на реализаци яра боарамаи къахьегама овсарле лакхъ-яран 105 процент кхоачашъ-яьй, соахка цу хана хийцачул 10 процент дукхагӀа арахийцай продукци.

Производственни хьоккхамаш лакха долаш дӀадоладир шол-лагӀа ах шу хӀамаш тегача производствай объединене кол-лективо. Цо хьалхарча ах ше-ра план 105 процент кхоа-чашъяьй продукцена реализа-ци яра, тийга хӀамаш бахача маха мел эш хилийтар духьа планал совгӀа хьа а яь реа-лизаци яьй цхьа миллион гарг-гача сома маьха продукцена.

Продукце объем 1974 шера хьалхарча ялх беттаца нийс-бала 16 процент йоккхагӀа хиннай, вешта аьлча халкъа боахама планагӀа лаьрхӀачул дукхха йоккхагӀа.

Къахьегам дикагӀа вӀаш-тӀехьбаккхара, машинехи обо-рудованехи биззагӀа пайда эцара, шерра социалистически яхь йоаржаяра чотах соахка цу хана хинначул 13 процент дукхагӀа лакхъеннай къахьега-ма овсарле. Цхьа бахьан доа-лаш дац из коллектив цкъа санна дуккхаза а Республикан-ски Сийлен Доска тӀа яхар.

Балха тӀа дика толамаш даь-хад «Чеченингушвино» яхача производственно-совхозни объединене чхьагӀар-коньяк де-ча комбината коллективо а а. Хьалхарча ах шера план про-дукцена реализаци яра 103 проценти къахьегама овсарле лакхъяра 105 проценти кхоа-чашъяьй, соахкарча ялх бет-таца нийсийча продукце объем 12 проценти къахьегама овсар-ле 11 проценти лакхъеннай.

Хьалхарча ах шера план ди-ка кхоачаш а яь, къахьегама овсарле лакхъяьй иштта дук-кхача кхыча коллективаша а: В. И. Ленина цӀерагӀча Гроз-ненски мехкдаьтта чакхдоаха-ча заводо, «Электроприбор» яхача Гудермесски медицински инструментий, Грозненски газ чакхйоахача заводаша, «Неф-тегазпромавтоматика» СПКБ опытни заводо, «Металлист» яхача заводо, и. кх. дӀ.

Цхьабакъда вож юкъейиса предприятеш ерригаш а яц шоай низ ма-кхоачча болх беш, оттаяьча ассортимента-га хьежжа хьаяц продукци, кхыча коллективашта хьал-хашка шоаш тӀайийца декхараш телхаду, совнагӀа дӀаухийташ йоаю бедали материалаши, ма-шинаши оборудованин каст-каста сец, балха ха зехьа дукха йоаю, къахьегама овсар-ле лоха я, хьалха латтача бригадайи цехийи опыт ерри-гача коллективага дӀаэцийтац. Лоацца аьлча, бизза пайда эцац предприятерча кхоачаме-хи торонехи.

ТӀехьаюсача предприятей хьоккхамаша чӀоагГӀа лохъю дерригача даькъа экономиче-ски эффективность.

Хьалхарча ах шера планах лоархӀа ца а еш паччахьалкхен декхар тӀадисад 7 предприяте-на. Царех я Назрановски кир-пишкий завод, Наурски чхьа-гӀара завод, рудни йоаца гӀиш-лон материалаш йоахеи чакх-йоахеи Карабулакски завод, «Чечингсельстрой» треста аьш-кабетонни конструкцей завод. Планаш кхоачаш ца яь предприятеш укх шера пхе бет-та яьча итогашца нийсийча кӀезигъеннаяле а, уж хӀанз а дукха я.

Хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц машиндаьтташ, мехкдаьтта битум, парафин, болат, мехкдаьтта аппаратура, электрически инструмент, ме-бель, кирпишк, кӀир, вӀашагӀъ-ехка аьшка бетонни конструк-цеш, оатхалаш, дуккха кхыйо-ла хӀамаш хьаяра.

Дуккхача предприятешка хӀанз а Ӏалашдац эшшача ас-сортиментах йолеи дикеи хӀа-маш арахецилга.

Во да яхаш дукха ледкъаду моттигерча промышленноста кога гӀирсий фабрико, швейно-ткацки объединене, дулха ком-бинато, дуккхача кхыча пред-приятеша арахеца товараш.

Республикера тоъал дукха предприятеш лоархӀаьяц къа-хьегама овсарле лакхъяра пла-нах, хӀаьта цу гӀулакха лаьр-хӀа оарцагӀбовла беза пред-приятей кулгалхойи специа-листаши.

ДӀадахача шера цу ханаца нийсийча геттара лохъеннай «Чечингсельстрой» треста аьш-кабетонни конструкцей заво-де къахьегама овсарле — 19 процент, Шелковской даьтт-нахча йоаккхача заводе — 31 процент, цӀеношка ухийта йок-кхий панелаш еча Аргунски за-воде — 7 процент.

1975 шера хьалхарча ялх бетта республика подрядни гӀишлошъяра организацеша шоай низаца вӀаштӀехьдаьк-кхад гӀишлой-монтажни бал-хаш сихделга. ДикагӀа вӀаш-тӀехьдаьха даьд дуккха лоар-хӀаме объекташ — нек ду бас-сейн, цирка здани, дуккха кхы-яраш хьалъяра балхаш.

Цунца цхьана капитальни вложеней ерригача объема план дуккхача объекташка кхоачаш ца еш йисай хьалхар-ча ах шера. ГӀишлош ю организацеш лоархӀаяьяц чуӀа цӀенош хьалдара хьалхарча ах шера планах.

ГӀишлой-монтажни балхий хьалхарча ах шера план шоай низашца кхоачашъяьяц Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управ-лене, «Грознефть» объединене СМУ, «Южторгстрой» № 5 йолча СМУ, дуккхача кхыча организацеша.

Дуккха объекташ, къаьстта а хьайбаш леладу комплексаш юрташка хьалъяра балхаш ме-да лел.

ХьалхагӀа а мо мара мате-риальнии къахьегамеи ресур-саш хьалхарча аргӀанна тӀа-ерзаяц сихагӀа хьалъяь яха езача объекташта, зехьа дукха йов балха ха, балхаш во лар бахьан долаш цхьайола мотти-гаш юха тоаянза ца йоалаш хул.

Алхха хьалъяь а яьнна дӀа-еннача объектех дахкийса кхоачамбоацараш дӀадоахаш 50 эзар сом дӀадахийтар 1974 шера, цу гӀулакха доалеш до-ла ахчаш кӀезигденнадац 1975 шера хьалхарча ялх бетта а.

ЛерттӀа къовсам лоаттабац дӀаухийтача материалий кхом бар духьа.

1974 шера республикерча 31 гӀишлошъеча организаце сов-нагӀа 2,2 миллион сома маьха материалаш дӀаяхийтай. Из халкъа боахама даь доккха зе да.

Промышленни предприятейи гӀишлоний производственни гӀулакхашкара кхоачамбоаца-раш дӀадахар, дерригa кхоа-чамаш оарцагӀадахари царех пайда эцари, денгара денга, беттагара беттага темпаш лакхъяр ерригача коллективай керттера декхар.

Вай республикерча къахье-гамхой, берригача советски наьха а мо мара, 1975 шера планаши социалистически де-кхараши, бӀарчча нийслагӀа пя-тилетка кхоачашъелга Ӏалаш-дарал бехктокхамегӀа а долаш гӀулакх дац хӀанз.

В. ЮДОЛОВИЧ,
Статуправлене промышлен-носта статистика отдела начальник.

КОММУНИСТЕХ ДОЛА ДУВЦАРАШ

КОМБАЙНЕР

(ОЧЕРК)

Бакура Москве бодача бох-кхача новкъа хьал-Ӏай болха нах ца зувш Ӏийна хургбац Сипсой-ГӀаланеи Наьсарени юккъе, Карабулак яхача по-селкана ӀотӀакхоаччаш аьрда оагӀорахьа улла ГӀалгӀай мех-ка хозагӀчарех йола юрт — Яндаре а. Наькъал дехьеи се-хьеи дада цун беркате лаьт-таш а, шера керттерча мол-лагӀча хана: Ӏай, бӀаьсти, аьх-ки е гурахьа цига къахьегаш бола механизатораш а. ХӀаьта уж ца зувш висар... дуккха хозленаш ца гуш висав ала а тарлу.

Ӏалама хьалашка диллача, цига бахача наха, дика аьттув болаш я из юрт: юхке хьу я, юккъе гӀолла ӀодоагӀаш хий да. ХӀаьта къаьстта хоза, вайцалца бӀарвхьежа дог доагӀаш хул уж моттигаш ахкац зама-лахь. Баьццара дувхар дийха укх йоккхий аренаш. Цига хьувкъаш я «кура» хьажкӀаш, генараш, тейп-тайпара баьцна-даараш, кхыйола хӀамаш. Чу-соттаенна латт бахача цаьха бешамашкара сомий гаьнаш, боса оагӀонца дажаш да доа-хани жай, урагӀъяха агӀа цаь-ха цӀенош тӀара телевизорий антеннаш, каст-каста тӀехлелх школана юхе гӀолла юрта Совет йолчахьа хьалбодача жагӀа биллача новкъа лела къахьегамхой шоай доалахьа-ра «Жигули», «Москвич» «Волга» яха автомашинаш, коашкара хьахозаш да лов-заш доахкача бердий гӀоза бе-лар.

...Юрт чакхйоалача. Ӏодоа-гӀача Яндаре яхача хин йисте дагӀа Кансигов Мусай доала-хьара цӀенош. Ший юртхоел хӀамма а эшашагӀа вахац цӀи хеза механизатор. ЦӀенче я, ков-карт да, тӀаха автомаши-на я, хӀаьта керттердар — шортта дезал а ба. Коа наӀар тӀа дӀатӀа а кхаьча со дӀа-чухьежача «Жигули» яха ав-томашина кхоалеи кӀалхара хьаара озаш воаллар Муса. Из хьаара валлаьца сабарде дагахь коа наӀар тӀа сецар со. Шорттига коа наӀараш хьа а йийлла машинаца ше араваьл-ча, из соца а яь велаж сона хьатӀавера фусамда.

— Марша а воагӀалва юрта воаца хьаьша. Хьо ма Ӏуьрре венав. Кхы сагото йолаш хӀа-ма-м дац цига.

— Сагото йолаш хӀама а да, — ях аз. — Шо кӀи-марса миштa кийчденнад хьажа ве-нав со.

— Цунна-м бакъ ма лув хьо, — борд-бордах велакъеж Муса. — Цул сагоатагӀа фу хургда хӀанз. Цу гӀулакха сихвенна араваьннавар-кх со а Ӏуьрехьа. Тахан тхой керт-терча агрономаца Султыгов Мухьмадаца цхьана ялатага хьажа безам болаш дар тхо. Нагахьа санна из хьакха ме-гаргдолаш дале, кхы хьем ца беш, кхоана тхой комбайнаш кхашка арайоахаргья оаха. Хетаргахьа кхаьча хила мег ялат. Кхычахь-м хьоггехьа а дӀа ма болабеннабий ка бола культураш чуэца. Тха районе массаза а тӀехьагӀа кхач ялат. Тахан 27-гӀа июнь да. Кхоа-на-м дӀадоладала деза.

Кхы аз цӀагӀа дӀачувала а ца тига, цун машинаца лувш-оалаш тракторни бригада йолча оагӀорахьа дӀадийрзар тхо. Наькъа воагӀаш сона да-гаухар Муса сайна вайза эг-гара хьалхара денош, цунна сай хиина къамаьл, цох лаьца совхоз-техникума директора Цокиев Мухтара а, парткома секретара Умаров Беслана а, кхычар а аьнна дешаш.

...Хетаргахь, 42—43 шу хург-долаш, юкъерча дегӀара, хьа-тара бос болаш саг ва Кан-сигов Муса. Оалаш дола дош сих ца лувш, саббарагӀа оал цо. Бакъда, ше оалаш дар кӀал кӀийле йоацаш алаш ме-ханизатора. МоллагӀчоа хов цун доц моакхаз санна чӀоа-гӀа долгеи ше аьнар кхоа-чашде ди-бийса ца къовсаш къахьега из кийча волгеи. ХӀаьта уж санна моттигаш ду-кха йовз юртхошта.

Эггара хьалха Муса сона вайзар 1974 шера, ка бола ялат чуэца ха яр из. Наьсарен рай-она кхыча боахамашка санна совхоз-техникума механиза-тораш а лаьрххӀа кийчлуш бар кӀи-марса. Хьувкъам дика хиннабар. 600 гектара тӀара ялат дар чуэца дезар. Из хан-нахьеи ца дойташ чуийца доаккхилга дар цу гӀулакха оарцагӀа мел ваьнначун керт-тера декхар.

— Ялат чуэца доладалале-хьа дикка хьалха дийца чӀоагӀдир оаха социалистиче-ски яхьа хьалаш, — йоахар совхоз-техникума директо-ра Цокиев Мухтара. — Хьув-къам чуийца а баьнна итогаш яьчул тӀехьагӀа маьха безагӀа бола къувс бала лаьрхӀад оаха хьалхара моттиг яьккха-ча комбайнера, шоллагӀа мот-тиг яьккхачоа премии, кхоа-лагӀчоа — пхи туьма ахча. Цул совгӀа, хӀара денна туьма ах-чан преми а лургья хьалхара моттиг яьккхачоа, шоллагӀчоа — 5 сом, кхоалагӀчоа — 3 сом. Иштта хьалаш да ялат чуэцача даькъа ловцача шофе-рашта а.

Совхоз-техникума кхашка-ра гурахьа дийна ялат чуэцаш 6 комбайн яр. Массава а ком-байнер шоайла социалистиче-ски яхье ваьшавар хьалхара моттиг яккхара. Бакъда, бал-ха говзал йоккхагӀеи хьинаре-гӀеи волчунга мара боаккха-лац толам. Хьалхарча деношке денз мафсарел тӀех волаш ялат чуийца ваьлар Муса. Цун аг-регата тӀа хаддаза лелаш яр карара кара тела ЦӀе вымпел. ХӀаьта ялат чуийца итогаш йнча къувс а Кансигова бе-лар. Из а кхыдола совгӀаташ а тракторни бригада беррига механизатораш хьа а гулбаь торжественни хьале дӀаделар цунна.

Гурахьа дийна ялаташ чуэ-цача толам баккхарал совгӀа, кхы а доккхий гӀулакхаш ка-рагӀдийлар соахка Мусайна. Деннеи бийсанеи са ца лоӀаш вӀаштта 23 сахьата «Херсо-нец» яхача кхаь комбайнаца болх бир Кансиговеи цун нов-къосташеи. Иштта, шоаш кхо ца беш къахьегарах механиза-торий вӀаштӀехьадаьлар Чер-ский-Балкхарой республикер-ча хьажкӀаш лелаерий-меха-низаторий толам юха керда баккха. Цар а дӀахьекхар хьажкӀий ялат сихагӀа чуийца даккхара ди-бийса ца къоз-саш хало ца лоархӀаш Даьхен дукхьа къахьега шоаш кийча болга.

Иштта къахьегарах, хьув-къам ханнахьеи ба ца бойта-ш чуэцарах совхоз-техникума болхлой вӀаштӀехьдаьлар пач-чахьалкхенга ялат доххара нийслагӀча пятилетка план диь шера кхоачашъе. ПланагӀа 45 эзар центнер йолча. Даьхен амбарашка цар чутессар 50 эзар центнер гаргга ялат. Из толам баккхарах дукхача ме-ханизаторашта, звеньевойшта правительственни совгӀаташ делар, хӀаьта комбайнера Кан-сигов Мусайна — Къахьегама ЦӀеча Байракха орден. Иштта цунна елар паччахьалкхен маь-хах «Жигули» яха автомаши-на а. Белгалдаккха деза, ялат чуэцача доккхий толамаш ла-харах вай Даьхено 1972 шера «Знак Почета» яха орден цуна енилга а.

Кхы цхьаькха йоккха дега гӀозле хиларца белгала да Му-сай вахаре пятилетка диъ-лагӀа шу. Из дӀайийцав Ленински парте мугӀарашка.

— Коммунист хиларон Даь-хен доккхийча совгӀаташен ле-кхамйла ву со кхы а дика-гӀеи овсарегӀеи къахьега, — йоах Кансигов Мусас. — Укх шера аз дош деннад 300 гек-тара тӀара ялат хьаккхеи ар-деи.

Ала деза, дукхьал шоай боахаме ялат чуэцарах ком-байнерий декхар чакх ца доа-лилга. Уж хул Наьсарен райо-на совхозашка меттел. гаьн-нарча областашкеи крайшкеи ялат чуэцара новкъостал деш.

— Ялат чуэцаш боазкача комбайнерашта, иштта шофе-рашта лаьрхӀа социалистиче-ски яхьа хьалаш белгалдаьхад оаха укх шера, — дувц сов-хоз-техникума парткома се-кретара Умаров Беслана. — ДукхагӀеи цӀенагӀеи ялат чуэ-цача комбайнера хӀара дийна-хьа цхьаьца туьма ахчан преми лу, хӀаьта нагахьа санна хьув-къам чубена итогаш яьчул тӀехьагӀа совхоза санна беза-мах бола совгӀат дала лаьр-хӀад массарел тӀех къахьийга-ча механизатора. ХӀанз, масса-за а санна хьалха ва комбай-нер Кансигов Муса. Цун агре-гата тӀа шершаш я карара ка-ра луш йола ЦӀе вымпел.

Цхьаккха а минут зехьа ца йоаеш, агрегаташка овсаре болх байташ гурахьа дийна ялаташ чуэцаш боахк Назра-новски совхоз-техникума кхашка. Кансигов Мусайца цхьана хьувкъам чуэцаш ба йоккха балха опыт йола ком-байнераш Хамхоев Юсуп, Ко-тиков Ӏаддал-Мажит, кхыба-раш. Царца нийсбала гӀерташ къахьегаш ба къонабараш а. Цо дика хьахьокх къона кад-раш кхеяра гӀулакха укхаза йоагӀаш йола терко елга. ХӀаьта къаьнача комбайнерех хӀаравар дукха хӀама долаш ва кагийча наха дӀахьеха.

— Деррига ший вахар лаьт-танца дийза хьавоагӀа Канси-гов Муса, — дувц тракторно-кхай тӀарча бригада бригади-ра, Ленина орден лелаеча Ев-лоев Мухьмада. — 29-гӀа шу да цо механизаторалла болх бу. хӀаьта тха бригаде комбай-нералла къахьега — 14-гӀа шу. Цу массе шера балха нор-маш тӀехкхоачашъю цо. Ше хьалер дог лазаш цӀенеи хьа-ду. Цудухьа дукха хӀама цун-гара дӀаэца йиш йолаш ба къона механизатораш.

Масала, Кансигов Мусайца цхьана хӀара шера ялат чуэ-цача гӀо деш хул цун ший воӀ Къурейш. Комбайнера говзал цо кафаерзаяь массехк шу да. ВорхӀлагӀча классе деша ва-гӀача хана а комбайн лелае ховш вар из. ХӀаьта хӀанз-м иттлагӀча классе дӀачу ма ваьннавий къона механизатор.

Лаьттанца, техникаца бола безам цӀаьхха хьахиннабац зӀамигача сага. Из даьгара хьабаьннаб. ХӀаьта да мел воккхий ву ший воӀах Мусай-на хов цунах башха-дика ме-ханизатор хургволга. Даь те-шам боа ца беш лерагӀа из дӀагӀоргволга. Укх шера а ший даьца цхьана ялат чуэцаш ва Къурейш.

Беррига ший дезал лаьтта дезаш, къахьегамца мерзо йо-лаш хьалхеьбу Кансигов Му-сас. ВоӀ Къурейш вайна вов-заш ва. ХӀаьта йоккхагӀа йо-ла йоӀ — Райхьант Грозненски кооперативни техникум чакхъ-яьккхачул тӀехьагӀа Яндаре болх беш я. Вож бераш школе дешаш да. Шоай Даьхенна му-тӀахьеи халкъа пайданеи нах бе гӀерт Муса ший берех.

— ЗӀамига долаш денз хӀа-ма хьаде Ӏомаде деза бераш, ниттачарех мара хилац хало-атто а ла низ бола, бокъонца бола нах, — йоах комбайнера Кансигов Мусас. — Тха цӀа-гӀара хӀара дезалхо ши-шйй декхар довзаш ва. ДӀахьалха даккха ца дезаш дизза кхоа-чашду цар шоай де дезар. ХӀаьта Къурейш са гӀонча ва. Массе шера хул из ялат чуэ-цара сона новкъостал деш.

КӀи марса санна дика кийч-лу Кансигов Муса хьажкӀий хьувкъам чубара а. Ка бола ялат чуэцара ший агрегат тоа-яь ма ваьллинге а, кхы хьа да луш «Херсонец» яха хьажкӀаш хьокха комбайн кийчъе вола-велар Муса.

— Ма-дарра аьлча, ахкан за-малахь шин-кхаь комбайнаца болх бу аз, — дувц Кансигова. — ХьалхагӀа ка бола ялат чу-эцаш хул со, тӀаккха силоса хьажкӀаш хьокхача комбайна тӀа хов, цул тӀехьагӀа — хьаж-кӀий хьувкъам чуэцача «Хер-сонец» яхача комбайна тӀа.

Уж кхоккхе а болх цхьатар-ра бехктокхаме хет Мусайна. Цу хӀара кампанена лаьрххӀа кийч а лу из. ХӀаьта хӀанз хьалхара экзамен дӀалуш ва механизатор. Из дика дӀаялар-та хьежжа хургда дӀахоара то-ламаш а. Из кхета а деш, хӀа-ра балха минута лоархӀаш къахьегаш ба Кансигов Му-сайи новкъостийи. Хьувкъам во бац, 20—22 центнер ялат доал гектара тӀара.

Укх деношка юха а вӀашагӀ-кхийтар со комбайнераца Кан-сиговца. Гон тӀа ше ма кхаьч-ча, комбайн соца а яь тӀавера сона из.

— Болх ираз долаш хилба шун, — ях аз цунга.

— Баркал. — йоах Мусас хьажа юкъера хьацар пӀелгаца дӀа а доахаш.

— Байракх юха хьаьккхар Ӏа.

— Ер ЦӀе байракх-м гуйре чакхъяллалца вайга хила езаш я, — аьлар цо...

Цу дешаца аз кхетадир хьажкӀаш чуэцача хана соах-карчул боккхагӀа толам а баькха КПСС XXV-гӀча съез-да коммунист Кансигов Муса накъаваха лерхӀаш волга.

Сона Ӏодака а йийца, нов-къосташта дӀатӀехьакхе дагахь ший комбайн дӀайолаялийтар цӀи хезача механизатора. До-шо бос болча кхай тӀа гӀолла ЦӀе байракх тӀаягӀа комбайн дӀакъайла яллалца цун гӀехьа хьежаш а лаьтта, сай дагахь «иштта хила а воагӀа вай за-манхо» аьнна цӀавийрзар со гӀалгӀай къаьнача юртара — Яндарера.

Р. МАЛЬСАГОВ.
И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬОКХАМАШ ЛОХ ЦА ДЕШ

НийслагӀча пятилетка цхьа шу дӀадахийтадац «Гудермесский» совхоза ферма болхлоша паччахьалкхенга хьайбай про-дукци йоккхара халкъбоахама планаш кхоачаш ца еш. Хьо-кхамаш лох ца деш къахьег цар укх шера а.

Иштта, ах шера планагӀа паччахьалкхенга 269 тонн дулх доахка дезаш хиннача 286 тонн декхар, хӀаьта шура ялх бетта план 1035 тонн йолаш 1051 тонн еккар.

Уж толамаш даха карагӀдӀ-лийтараш ба эггара хьалха до-ярка Жасумова Алпату, Та-забаева Ухман, хьаккарч ле-лораш Бойко Анна, Шивыре-ва Елена, кхыбараш.

Ах шера планагӀа хӀара кхоабача ӀаттагГӀара 1050 кило-грамм шура яккха езаш хинна-ча Жасумова Алпатус 1842 ки-лограмм, Тазабаева Умхане 1582 килограмм шура яьккхар июнь бутт чакхбоалаш. Шоаш-та хьалхашка латта декхараш дукхха тӀехкхоачашдеш хьа-боагӀа Бойко Анна а Шивыре-ва Елена а.

ХӀанз тӀатеӀӀа доакъар Ӏа-лашдеш ба совхоза къахьегам-хой, 235 гектара тӀа дӀайийна хиина дукхача шерашка тӀа-ювда баьцаш шозлагӀа хьакха йоляьй укх деношка боахама механизатораша.

Хьалха хьекхачул тӀехьагӀа цу майда тӀара 650 тонн се-наж, 150 тонн йол, дукха баь-ций витаминни хьоар Ӏалаш-дир боахаме. Ала деза, сенаж шера планагӀа 500 тонн мара Ӏалашъе езаш хиннайоацилга.

Доакъар Ӏалашдеча къаьст-та дика болх бу Мартанукаев Шамила, Муслимов Хасмохь-мада, Баралиев Хьамзата, Би-кижиев Исмаила, кхычар.

Хьинаре къахьег баьций ви-таминни хьоар доаккхараша а. ХӀанзале, дукха хӀама ца эшаш, 140 тонн баьций вита-минни хьоар даьккхад цар.

Шин сменагӀа болх бу баь-ций хьоар доаккхача агрегата тӀа къахьегараша. Яхье хьалха Косолапов Дмитре кулгалдеча смена болхлой ба.

Х. МАГОМЕТОВ.

ӀАЛАМИ ДӀАЙИЙНА ХӀАМАШИ

Укх хана нормагӀа хила еза-чул 2—3 градус, цхьайолча хана 4 градус дукхагӀа я йӀовхал вай республике. ДӀа-бахача июнь бетта а хила йоагӀачул йӀайхагӀа хилар фе-гара температура. Иштта, рес-публике гӀолла дийнахьеи буси юкъера лаьрхӀача 24—26 гра-дус йӀовхаял яр, хӀаьта норма-гӀа хила езар 21—23 градус мара яцар. Дийнахьа цхьайол-ча хана 34—38 градусага кхоа-чаш йӀайха хулар. Иштта 30 июне Шелковской станице 38 градусага дӀакхоачаш яр фе-гара температура.

Лаьтта тӀара ши-кхо санти-метр лакха температура 60 градусал дукхагӀа йолаш дар. ХӀаьта итт сантиметр кӀоарга лаьтта 27—29 градусага кхоа-чаш дӀоахлора.

ДӀайхача деношка диллача уж а хила дезачул дукхагӀа хилар июнь бетта. Иштта, мас-саза санна Грозне июнь бетта ткъаь итт градусагара ткъаь пхийттанега кхоачаш темпера-тура итт дийнахьеи, хӀаьта ткъаь пхийттанегара шоазткъа градусага кхоачаш цхьан дий-нахьеи мара хилац. Цхьабакъ-да укх шера июнь бетта фега-ра температура 30—35 гра-дус йолаш 18 ди хилар, хӀаьта диъ ди 35—40 градус йӀовхал йолаш лаьттар.

ЙӀовхал хила езачул дукха-гӀа йолаш нийсделча кӀезига-гӀа хул йоачан а. Иштта, 1 ап-реле денз июнь бутт чакхбал-лалца юкъера лаьрхӀача хила езачул 65 процентагара 45 процентага кхаччалца кӀезига-гӀа хилар йоачан укх шера Цу юкъа фегара гӀоадал боарама-гӀа хила езачул 30 процент кӀезигагӀа йолаш укх шера бархӀ-итт ди хиннадале, соах-ка диъ ди мара хилазар.

Фегара температура боара-мал лаккагӀа, хӀаьта йоача-наш кӀезигагӀа йолаш хиннача хаоттама хьалаша юхасоӀз-дир юрта боахама культураш дегӀаухилга.

Республика дукхагӀа йолча районашка чуийца боалаш латт хьалхxе хьувкъаш йола гураахьа юв, кхыйола культу-раш.

Йоачан йоацаш латтача де-ноша торо хулийт кӀи-марза кампани юха ца соцаеш хал-данза дӀаяхьа. Хьувкъам чуий-ца мукъадаьнна хий ца дулла-ча лаьтта пайда эца йиш йоц тӀоадал 10 миллиметр мара яц. Из бахьан долаш хала хургда уж лаьтташ аьха а аьха шоз-лагӀа юв культураш дӀае, хӀаьта дӀайийча а кӀезига пайда баргба.

Хьувкъам чубена мукъадаьн-нача хий дуллача кхашкара лаьтта пхийтта а дукхагӀа а миллиметр пайда эца йиш йо-ла тӀоадал йолаш да. Цу кхашка дӀае йоагӀа шозлагӀа юв культураш.

ДукхагӀйола хьажкӀаш ди-кача хьал тӀа я. Цхьабакъда цхьайолча районашкарча хий ца дуллача кхашка дӀайийнача хьажкӀий лордаш, къаьстта кхай йистте яьгӀачар, малхо йокъаеш латт. Масала, Наур-ски районе хьажкӀаш дӀайий-нача хий ца дуллача лаьтта пайдане йолча тӀоадалах 18 миллиметр мара яц. ХӀаьта хий дуллача лаьтта 60—95 миллиметр тӀоадал я. Цу кхашкара хьажкӀаш во яц. Цхьабакъда, хӀанзе а ший ар-гӀага хьежжа хий тоха бола ца лой тӀоадал сиха дӀаоргья лаьттацара. ХӀаьта хий дулла-ча хьажкӀашта кӀезигагӀа да-ле а кхозза вегетационни хьи-сапе хий дилла деза.

Лаьтта пайдане йола тӀоа-дал кӀезига а йолаш, фегара тӀоадал а боарамагӀа хила йоагӀачох 70 процент мара йоацаш нийслой, хьажкӀа фийг ца бузаш биса мег. Цудухьа лоархӀаме да хьажкӀашта ший ханнахьа хий диллар. лаьт-тан хиина боарамга хьежжа тӀоадал хилийтар.

Баьча лоархӀамта хьежжа июль бетта шоллагӀча е кхоа-лагӀча итт дийнахьа биза бо-лалургба хьажкӀий фийг. Цу ханна чуэца йолае мегаргья силос кийчъяра дӀайийна хьажкӀаш.

Ялата культурашта санна чӀоагӀа эш хӀанз хий сомий, баьцадаарий культурашта а. Лоацца аьлча, хьувкъам ал-самбаккхара хӀанзарча Ӏалама хьалашка хий дуллилга мел пайдане да кхета а деш юрт-боахама культураш тӀоадал-ца юзае йиш хулийтача ерри-гача торонех ма-могга дикагӀа пайда эца хьажа беза юрта боахама къахьегамхой.

Л. МАЛЫГОНОВА,
инженер-агрометеоролог.

ЮРТА БОАХАМА НОВКЪОСТАЛ ДЕШ

ХӀара шера вай республи-керча колхозашта, совхозашта ялат чуэцара, шекара свеклаш, баьцадааараш заводашкеи ба-зашкеи дӀакхахьара, хьайбаш-та Ӏана эшаш дола доакъар Ӏалашдара доккха новкъостал деш хьайоагӀа Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене чу-йоагӀа Грознера 1436 номер йолча автоколонна коллектив.

ХӀанз шоашта хьалхашка латта декхараш дага а доах-каш къаьстта хьинаре болх бу шофераша кхашкара ялат чуэцача деношка. ДӀайхача де-ношка сахьаташка хьежаш болх беш хилац уж. ХӀара дийнахьа пхийтта-ялхайтта сахьата болх бича кӀаьдвалар фу ховш хилац. Иштта цу тайпара дукхача хана деза къахьегаш ба 1436 номер йолча автоколоннера шофераш а. Цар къаьстта ялат чуэцача тӀехдика болх бар хьахьокх 1971—1973 шерашка Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиу-ма Указах еннача Сийлен гра-моташа.

ДӀадахача 1974 шера автоко-лоннера шофераш дика хьийкъа гуйре чуена ялалца шоай авто-мобилашца болх беш хилар Грозненски Ачхой-Мартанов-ски районашка. Шоашта тӀайийца хиина декхараш тӀех-дика кхоачашдир цар цу наькъагӀа а. Еннача задане совгӀа дӀайихьар цар 14,9 эзар тонн ялат, шекара свеклаш, баьцадааараш. ХӀаьта цхьа мил-лион 346 эзари тонн километ-раш планал совгӀа е аьттув а баьлар шоферий гуйрийна мухьаш дӀа-хьа кхухьаца хана Цу массехк бетта тӀатеӀӀа цар балхаш деш, шоай бехка цхьа авари а яьян автоколон-нерча шофераша. Цудухьа лерттӀа цар болх барах шоашта тӀайийца хинна социалистически декхараш дизза кхоачашдаь ваьхх а даьхар цар. Ялат чуэца-ча деношка къаьстта тӀехдика болх барца белгалаьлар Эдильханов Шамсуддина, Нальгиев Ӏазе Ӏалихана, Маго-мадов Увайса, Престинский Александр Николаевича, Ко-логривый Георгий Семеновича кулгалдеш йола шоферий бри-гадаш.

Иштта шоашкара цхьаккха гӀалат ца доалийташ, хьинаре болх а баь, гуйре чуяраа шо-ашта тӀайийна хинна социали-стически декхараш тӀехдика кхоачаш а деш, колхозаштеи совхозаштеи доккха новкъостал дарах а, транспортни пред-приятешта юкъе эттача социа-листически яхье хьалхара мот-тиг яккхарах а, Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Советеи обл-совпрофеи карара кара тела ЦӀе байракх а хьожаеш, цхьа эзар сом преми елар автоко-лоннерча шоферашта. Автоко-лоннана Сийлен грамоташ елар парте Грозненски райкомой юрта боахама управленеи, 1-е Мая цӀерагӀча колхозои, Грозненски шурий совхозои, парте Ленински райкомои.

Укх 1975 шера кхы а дикагӀа къахьегама толамаш даха лаьрхӀа ба 1436 автоколоннера шофераш, ремонтникаш, спе-циалисташ. ХьалхагӀе а собрани а яь, доккхий социалисти-чески декхараш тӀайийцар цар. Царех цхьадараш да ялат чуэ-ца шоай ханнахьа автомоби-лаш кийчъяр, массаволча шо-феро хӀара дийнахьа ялат, баьцадаараш, шекара свеклаш дӀакхухьаш, доакъар Ӏалашдеш балха толамаш доахилга, 14 сахьатал кӀезигагӀа автомо-билашка болх ца байтар, уж массе хана ца йохаш, лелаш хургйолаш царна де дезаш до-ла технически гӀулакхаш дайта авторемонтни мастерскеши, ав-тогородкаши кийчъелга, цхьак-кха тайпара шоашта бехк хург-бола хӀама ца дар.

1436 автоколонна коллективо Нохч-ГӀалгӀай транспортни уп-равленена чуйоагӀача предпри-ятешкарча шоферашка, ремонт-никашка, специалисташка кхай-карал даьд шерагӀа социали-стически яхь а йоаржаяь, кхы а дикагӀа балха толамаш даха-ра уж тӀа а хьехаш, укх кастта хьаеллача КПСС XXV съезда сийленца накъагӀолга.

Из кхайкарал транспортни управленеи профсоюза обкомо президиумои къоабалдаьд. хӀаьта массайолча транспортни предприятешкарча болхлоша къоабалдаь дӀа а ийца, царна юкъе йоккха социалистически яхь яьржай.

ХӀанз юрта бахача къахье-гамхоша хьалкхедаь ялат си-хен доа ца деши паччахьал-кхенна дӀадалар да керттера декхар. Шоашта укх шера тӀайийца декхараш дизза кхоа-чашдаь чакхдахара 1436 авто-колонно 120 Зил яха автомо-биль кийчъяьй. Царех кхо ав-тоотряд вӀашагӀъеллай. Царна кулгалдеш ба дика автомоби-лий балхах кхеташ бола Кита-ев Хьамид Докаевич. Гулиев Роберт Павлович Джамалдаев Ӏабдулла. Цу кхаь автоотрядах нийс шоферий бригада яьй Укх шера цар дӀадахьа деза 40 эзар тонн ялат, 40 эзар тонн шекара свеклаш, 36 эзар тонн доакъар, массехк эзар тонн баьцадааараш. ХӀанз укх денош-ка ялат чуэца арабаьннаб авто-колоннера шофераш. 45 авто-мобиль яхийтай Грозненски шу-рий совхозе. ХӀаьта 16 автомо-биль Ростовски областе ялат чуэцача новкъостала яхийта цига болх беш я. Ялат чуэца ха хьатӀаккхачара хьежаш кийчъяь латташ я юкъейиса ав-томобилаш. Цхьаккха шеко йоацаш дика балха толамаш доахаргда шофераша укх ше-ра а. Шоай болх дика дӀале-даргбола гӀулакхаш: автомо-билашта е еза ремонт яр, лакхъе еза борташ лакхъяр, массанена брезенташ дӀаделла, кхы де дезаш дола гӀулакхаш даь йистебаьннаб уж.

КПСС Центральни Комите-той, СССР Министрий Советои 1975 шерара ялат чуэцара хьакъехьа баь соцам дика чакх-боаккхаргболаш я автоколонна коллектив Цар шоай декхараш кхоачашдергхилар хьахьокх хӀара шера цар доахача балха толамаша. халкъа боахама мухьаш дӀа-юха дахьара 1974 шерара план кхоачашъяьй 101,1 процент, тонно-километраш яра задани 102,6 процент Укх ше-ра пхе бетта задани — 100,2 процент.

Автоколонне шоайла социа-листически яхье а яьнна болх беш шоферий ткъо бригада я. Цу яхье массе хана хьалхара моттигаш а йоахаш хьайоагӀа Нальгиев Ӏазе Ӏалихана, Эдильханов Шамсуддина, Ку-тусов Абдул-Вахита, Престин-ский Александра, Коротин Вик-тора, Арушанян Вазгена, Ко-логривый Георге кулгалдеш йола бригадаш. 51 саг комму-нист ва укхазарча партийни организаце учете латташ.

— Цу массаволча дикача гӀулакхашта хьалха латташ хьабоагӀа тха коммунисташ — йоах партбюро секретара Ков-пак Василий Николаевича.

Автоколонне хьинар лох ца луш болх беш 42 саг тӀема ве-теран ва. Иӏс саг «Сийлен ве-теран» яха цӀи лелаеш ва. Цар цига шоашкара цхьаккха гӀалат ца доалийташ цу цхьан метте болх бу ткъаь шерал совгӀа ха я. Пхийтта шерал совгӀа цига хьинаре къахьегаш «Предприя-те ветеран» аьнна сийлен цӀе-раш енна кхы а 23 саг ва.

Таханарча дийнахьа автоко-лонна шоферашта юкъе 69 саг ва шоай нийслагӀа пятилетка кхоачаш а яь, иттлагӀчун чотах болх беш. Царна юкъе цхьа шун ах шун ханал хьалха шоай пхе шера план кхоачашъяьй Исмаилов Хож-Ахьмада, Ко-логривый Георге, Нальгиев Ӏалихана, Автурханов Ахмана, Исмаилов СаӀид-Хьасана, Ма-заев Хьабибула, Зеленский Ев-гене, Эдильханов Шамсуддина.

С. АУШЕВ.

ЯЛАТ ЧУЭЦАРАШТА—КУЛЬТУРНИ САЛОІАМ

Вай республикерча районашта юкъе эгтара а йIаьхегIей йоккхагIей арех цаI я Сунженски район. Iаламо а кхоьллина цунна шен хазленаш. Цу районе я дIалийнаф дика хьуькъаш йола шаьра арениаш, жена, доахана дажа шовтта буц йола довкъаш, хьеш, хоза тоабаьча йийий керта кIорааш дагайоххийта хьунаш, дIайкача яьхки церташ лаза йоаха шийла, шакIа санна цIеьа шовдаш дукдувла лоамаш...

Бакъда цу дерригаел а хозагIа цига дар — из вай Даьхен рузкъа дебадара къахьегаш боахка нах ба. Цар кулгаша доаккх «Iаьржа доша», гIишлош ю материалаш лу, хьекха хьу кийчъю, ялат, баьцадаараш, сомаш, тайп-тайпара хьайбаш кхеду.

Пятилетка а цун тIеххьарча шера а заданеш ханал хьалха чакхъяхара доккхий декхараш тIа а ийца, уж кхоачашдара тIехь йоаржаьь шерра социалистически яхь латт района къахьегамхошта юкъе.

ХIанз районерча балхашта юкъе эгтара сагоТагIа бола болх ба ва дойташ ханнахьа ялат чуэцилгеи хьайбашта доакъаш кийчделгеи. Новкъа водаш дехьа а сехьа а гу гурахьа дийна ялат чуйща даьнаа «Победа», «Путь к коммунизму» яхача, Цlеча Эскара цIерагIча колхоеий, кхыча боахамий кхаш, хIаьта «Сунженский» яхача чуоттадаьь хьайбаш кхоабача совхоза болхлой Iанна кхоачам хургболаш гIожа доакъар кийчдаьь баьнаб.

Мелла кIаьдвенна вале а сакъердам, культурни салоIилга деза сага. Из дика кхетадув района культура болхлоша (культура отдела заведующа Зоя Владимировна Февралева), интеллигенце.

Кхаша болх беш боаккача наха сакъердаме гIулакхаш дара, культурни салаIийтара планаш я района культура отделе, культура цIеношка, клубашка, библиотекашка. Районе болх беш я 7 агитбригада. Шоай болх къаьстта дика бу культура районни ЦIен, Серноводски культура ЦIен, Ассински культура ЦIен агитбригадашка, кхычар. Цар массехк концерт оттадаьд вхашкарча болхлошта, уж болх беш боашкача, пятилетка тIеххьарча шера хьинафе къахьегара колхозхой тIахьехаш, дика болх бераш хоастабеш къахьегама сийлен а «Молния», яха я листокаш ара йоаккш, тайп-тайпарча темаех йола беседаш еш, газеташ тIара, журналаш тIара ладувгIа дог доагIарг-дола материалаш ешаш новкъостал ду. Масала, из болх къаьстта дика бу «Победа» яхача колхозе. Шоай боахамеа културно-массови болх дика вIаштIехьбаьккха бу цу колхоза дукха тираж йолча газета редактора Шевченкос, клуба заведующе Ворошкевича. Цар цу балха юкъеувза хьехархой, йоккхагIча классашкара дешархой, колхоза специалисташ, балхах мукъабаьннача хана колхозхой а. Доккха новкъостал ду колхоза парткомо (секретарь А. Л. Ковеленко) культура болхлошта, лостам тел цар балха.

Агитбригадаша шоаш беш бола болх шерра бувз коллективай вахарца. Цар дIайоазийт дикагIа йола опыт, хьалха латтача болхлошта карагIдаьннадараш, къахьегара юстара бувл нах буви. Цар вIаштIехьдаьккхар ялат чуэца доладеш механизаторашта хетадаь хьувкъама ЦIей. Дукхача къамех бола нах барт тайна бахаш а цхьана болх беш а хилар белгалдоаккхаш из цIей дездеча кийчъяьяр эрсий пироги гIалгIай чIаьпилгаш.

Цхьайолча агитбригадаша шоай боахамашка баь ца Iеш, кхычахьа а бу културни болх. Масала, Серноводскерча агитбригада 5 июле доккха концерт оттадир Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьатта болх беш боаккача наха. Шоаш болча хьоашалгIа баьхкача эосаши паххашеи оттадаьча концерта юкъе дакъа лаьцар хьаттаьча гIалгIаша а цига эттар эрсийи нохч - гIалгIайи халхараш а деш доккха ловзар — къамий доттагIала сакъердам. ЧIоагIа раьза бар фусамдаьй шоай хьашашта, вIаши байзар, хьоашал тессар. Иштта дола гIулакхаш ду Ассински, Троицки агитбригадаша, кхычар.

Къахьегамхошка културни салаIийтарал совгIа, агитбригадаша кхы а чIоагIду къамашта юкъера доттагIал. ХIаьта района цхьаккха юрт, цIаккха станица яц тайп-тайпарча къамех бола нах ца бахаш.

— Къахьегамхошта хьалхашка шоаш бехктоккаме а хеташ бу шоай болх тха культпросветучреждениеша, — йоах райисполкома культура отдела заведующе З. В. Февралевас. — ХIаране хIана яппаьнна оттаяь я ше де лерхIарий график, цунга хьежжа болх а бу. Ха во оттарах а агитбригадера керттера роль лелаеш вола саг цамогаш хилараx ца йисача ца еш юкъагIа йисиц цхьаькха мероприяти.

Февралевас дIахо дийцар шоашта культури республиканиски учреждениеша деча новкъосталах. Ялат чуэца долалуча хана района кхашка хилар республикански агитпоезд. ДIадахача хоржамек лаьца а ялат чуэцара хьакъехьа а културни гIулакхаш дир цо района культура ЦIен коллективаца цхьана, парте XXV съезда мадоагIара пакъадахара тIахьехаш дола лозунгаш арадаьхар.

Кхаша болх беча наха культурни сакъердам баьб — концерташ уттадаьд Нохч-ГIалгIай «Вайнах» яхача илли халкарен ансамбла, «Шоэдар» яхача эстради ансамбла, Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен филармоне, М. Ю. Лермонтовеи Х. Нурадиловеи цIерагIча республикански театрий артисташа.

Цига кхашкара къахьегамхой болча хьоашалгIа баха хилар изобразительни искусства республикански музея болхлой а. Цар шоай картиннаЙ выставкашка дIахьеххар хьалха мишта даьд ютара балхаш, хIанз мишта ду. Беседаш йир.

Района культура ЦIен агитбригада айхха бувзам лоаттабу кхыча районий агитбригадашца. Назрановски, Ачхой - Мартановски, Урус - Мартановски районашкара агитбригадаш хиннай Сунженски района къахьегамхошта концерташ луш. ХIаьта Сунженски агитбригада хиннай цу районашка.

Райисполкома культура отдела бу болх парте райкома лоархIаш а теркам тIабохийташ а ба. Цу отдела доккха новкъостал ду района профсоюза комитето (председатель С. У. Сайдулаев), музыкальни школа хьехархошеи дешархошеи.

Бакъда деррига а дика да аьлча нийса хургдацар. Масала, районе эгтара йоккхагIа ярех а массехк къамех бола нах бахаш а я Нестеровски станица. 12 эзар книжка чудолаш библиотека (заведующи Т. Д. Четвертова), йоккха читальни зал я цига. Тайп-тайпарча темаех йола лекцеш йийшай, беседаш яь станицерча наха библиотекерча болхлоша, цар хьийха боалабаьча хьехархоша, медсестраша, кхыча интеллигенташа. Бакъда укх тIеххьарча кхаь бетта халкъий доттагIалах йола цхьа лекци йийшаяц, цхьа беседа яьяц. Тайп-тайпарча книжкай выставкашта юкъе яц юрта боахама специалисташта эшача литература выставка. Кхы а вогIа ба ала йиш я цигарча культура ЦIен болх. Зале хьалтеха доахк соахка ялат чуэцаш дика болх беш хинначa наьха портреташ. ХIаьта укх шерарча механизаторех хIама хьоадаьдац. Зала чу хьалтеха дахкац къахьегамхой хьинар айдара гIахьехаш дола лозунгаш, плакаташ. Районе во болх берех цаI я цу ЦIен агитбригада а. Кхы дикагIа я ала йоагIаш яц Карабулакера агитбригада а.

Грозерча культура учреждениешкара цхьаккха коллектив хиннаяц района къахьегамхошта културни гIулакх деш. Цул совгIа, укх денoшка Н. К. Крупскаяй цIерагIча культура ЦIен коллектив, ше Сунженски районе йоагIа аьнна хоам а баь, ца йоагIаш Iийра. Из майоагIий аьнна, «Ассинский» совхозе яхийта хьожаяь районера агитбригада цига ца йоадаш йисар.

Писателий Союзера, краеведчески музеера вена саг хиннавац Сунженски кхашка болх бераш болча.

Райисполкома культура отдела заведующе Февралевас яхачох, районе кхашка болх берашта деча културни гIулакхашта юкъе дакъа лоацаш яц «Знание» общества районни отдел а. Ледара дакъа лоац царна юкъе района комсомольски организацеша а.

Уж кхоачамбоацараш махулла сихагIа дIадаха деза, кхашка болх беча наха деш дола културни гIулакхаш цикагIа хилийта деза.

Ю. ЮСУПОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

РУМЫНЕРЧА ХІАМАШ ТЕГАРИЙ ТОЛАМАШ

Социализма шерашка кIоарга хувцамаш хиннад румынски кхалнаьха вахаре. Образовани доккхара шерра тороаш хьаелланнай царна хьалхашка. Иразеча нанала хьалаш вIашпIехьдаьхад. 1938 шера 13 процент мара ца хинна кхалнах тахан 34 процент ба производства сфереруча беррига болхлоехи гIулакхерча нахахи. ДукхагIа бераш кхалнах я болаш халкъа боахама бIарчча доакъош а дукха предприятеш а я Румыне.

Цу тайпарча предприятеех цаI — километр хIана яш аьнна Армат попорулуй яхача бульвара йIоаххала хьаллатташ хIанзарчаo тайпара кортусаш а йолаш йола Бухарестски швейно-трикотажни комбинат. Кхалнаьха говзача кулгаша укхаза хIара денна хьаю тийгаи трикотажни 1500 совгIа хIама. Укх шера башкадика къахьегама котало яьккхай комбината коллективо — ханал итт бутт хьалха кхоачашъяьй карарча пятилетка заданеш.

— Из боккха толам баккха предприяте вIаштIехьдаьннад, — йоах керттерча инженера Корнел Захария. — технологически процесс эргаьккха тоаяр, къахьегама керда методаш юкъейоалаяр, производственни майдаехи оборудованехи пайда дикагIа эцар бахьан долаш. Из къахьегама котало йоаккхача керттера дакъа лаьцарги — шоашта тIаьйица хинна социалистически декхараш сийлеца кхоачашдаьи шу чакхдоалаш пхи миллиард совгIча лея маьха продукци кхы тIа лургйолеи тха башха-дика кхалнах. Тха комбинато хьаеча продукце тоьал доккха дакъа Советски Союза кхухьийт.

Комбината парткома секретара Буртя Ленас яхачох, цу тайпара башка-дика толамаш даха атта хиннадац. Толам баккхара новкъостал даьд коллектив кхоттаенна хилар, болх беча хIара кхалсага творчески тоонаш хьаеллар, квалификаци лакхъяр. «Боккхача цхьан дезало санна къахьег тха башха-дикача кхалнаха, — белгалдоаккх цо, — шоай шолагIа цIа лоархI цар комбинатах». Парторганизаце чIоагIа уйла тIайохийт кхалнаьха политически профессиональни боарам лакхбара. Укх тIеххьарча шиъ шера коммунистически парте мутIарашта юкъеенай болх беш йола 1200 кхалсаг, 4000 социалистически къахьегама ударникий сийлахьа цIи еннай. хIамаш тегача къонача 3000 кхалсаго укх тIеххьарча хана йистеяьккхай комбинате болх беш йола профессиональни школа, балха йоллашехьа а музеяшкеи институташкеи деша ягIа 400 йоI.

— Хадданза йоакхон теркол ю оаха тхоай комбинатерча кхалнаьха, — яхаш дувц комбината профкома председатела Нае Еленас. — Долла хIама ду оаха цIагIа-коа дезаю дара цар хьега къа аттача даккхара, бераш кхеде царна новкъостал дара. Цу гIулакхаша йиш хулийт царга производстве сатийна, шоай деррига хьинарца болх бе. 620 бера моттиг йолаш ясли детсади я тха комбинате. Дукха бераш дай бахача моттигашкарча деша лаха ха йоацача берий учреждениешка дIачуденнал. ТIехдикача столове цхьан хана гIулакх ду 6000 кхалсага. Оаха диццалийтац къахьегамхой чуIеча моттигий хьалаш тоадара дешаш а. Алхха дIадахача цхьан шера керда дика кийчъяьча квартирашка шоаш чуховшар дездаьд 70 дезало. Укх шера хьаслларгья 224 моттиг йола катирхой керда общежити, хьалъяь яргья болхлой клуб.

Болх беча кхалнаха хIара денна эшарий, цар къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара хадданза йоакхо ю цо. Нае Еленас, комбината профкома председатела, РКП ЦК членалла кандидата. Сийлахь-йоккхача къамаш собране депутата ше а. 20 эзар болхлочох латтача комбината коллективана даим дукха езаши лоархIаши я из.

В. КЛИМЕНКО,
ТАСС корреспондент.

Бухарест.

Бос лепача кIувса хьисаве я Болгарера Розай атагIе Маьлхах-Iаьба эзараш даьтта доаккха розаш зиза даьккха дагIа. Плантацешка зизаш чуэца доладаьд (сурта тIа). Уж дIаухийт царех даьтта — нарфюмерии промышленноста эша бедал — йоаккхача розоварнешка. НРБ — дунен тIа эгтара дуккагIа розови даьтта доаккха мохк ба, хIаьта из итташ мехкашка дIа а ухийт цо.

БТА—ТАСС сурт.

КХОАНА—ЧКЪАЬРИЙ ЛУВЦАЧУН ДИ

ЙОДМОСКОВЬЕРА ЧКЪАЬРИЙ ЛЕЛАДЕРАШ БОЛЧА

Егорьевски рыбокомбинат Московски областе эгтара йоккхагIа я. Цны яхача хи йистера цун Iамарч ши эзар гектар гарга моттиг дIалоацаш да. ХIара шера укхазара торгови сете дIаухийт дийнача карпа, толстолобика, кIайча амура эзараш центнераш. ИйслагIча пятилетка шерашка комбината специалисташа Iамарчий боахама реконструкци яьй, цо торо хилийтай бIаьш гектараш Iамарч дукхагIа хилийта а из бахьан долаш товарни чкъаьрий 1500 центнер дукхагIа дахийта а. Итт миллионага кхоачаш карпа пхандаргаш доехаш йола инкубационни цех болх бе йолаялийтай. БIаьш тоннаш бокъзабаь чкъаьра кийчбеш йола керда капитальни цех я болх беш. Хьалъеш латт кагийча чкъаьрашта Iа даккха кийчъеш йола комплекс.

ХIанз рыбокомбината болхлой КПСС XXV съезда сийна къахьегама вахте эттаб. Цар лаьрхIад шера йола плана задани тIеххоачашъе а торгови сете 10 эзар центнер совгIа дийна чкъаьрий дIадахьийта а.

СУРТА ТIА: Iамашка хьожаш бола болхлой С. А. Черноби (аьрдехьара вар) И. В. Блохини контрольни чкъаьрий лувцаш боахк.

Б. КОРЗИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛОРАДЕ ЧКЪАЬРИЙ

ІАМ ТІА САЛОІАШ

Нохч - ГIалгIайчен Iалам дувца эттача цун хозне, сигала даха латта кIай чоалбаш хьерча лоамаш, дихка хьунаш, шортта чкъаьрий дола долхеи латтеи хиш дувца дешаш кораргIац. Дицлургдоаца хоза сурт дукхьал отт вай республика хозне Къойзен-Iам тIа хинначоа. Гаьнна лоамацка улл из. Фаьлгаш тIа дувца тамагийна хIама санна дехка юкъера хьагуча баьле гаьнна дIадахача шерашкарча ший къайленна сага уйла тIаоз цо. ХIаьта цу чу лелача паччахьа чкъаьра оалача цIенача чкъаьро дог гIоздоаккх из лаца вахачун.

Тхо а дахадар цкъа шин денна бола кхача а зIакаш а ийца цу Iама тIа чкъаьрий лувца. Лакха хьекхача лоам тIа гелаш етташ бола цуна тIаьбода никъ. Укхаза дика бIаргагу вIашагIдоахкаш дIадолха Кавказски лоамаш. ЛаккагIа хьалтIа мел воалла буц, гаьнаш, лаьгIлу, шаьра аренаш дукхагIа я. Юххера а лоам тIа хьалтIадаьлча бIаргабайра тхона када чу детта хий санна лоамашта юкъе улла сигала бесса хий дола Къойзен-Iам.

Сиха хIама а кхаьлла хьадьста зIакаш чу а тайса чкъаьро ха тохарга хьежа даьлар тхо. Ала деза, цIена чкъаьра чIоагIа фе хилар. Из лаца йоккха опыт йолаш хила деза.

Эгтара чIоагIагIа дог тохаделийташ йола ха хьатIаотт. ЛаьгIа хин тIехеи гIа къайла юела яьлар цхьан зIака тIара поплавок. Шаьхха зIак хьалтессача маьлха зIанарашка доттo бесса къега цIена чкъаьра берда тIа беттаьуш уллийс. Сарраха боад къовлалуш хоза чам болаш уха йир оаха. Iуйрийна юха сабаре зIак хьокха уйшар тхо.

Керттера дар дукха чкъаьрий лувцилга дацар. Цу шин дийнахьа оаха лаьIа са цу дерриганел доккхагIа дар.

В. КОПЫЛКОВ.

НІАНИЙ—«БАРОМЕТР»

Дуккхазза аийнад аз догIан нIаний: кIопьлга чу е банка чу дехка хIетта аьхка керда даьха нIаний сатийна дада, хIаьта дуккхача хана денз аьхка дадараш хьувра, сиха дIа-хьа тоха долалора, цкъаза кхувсалуш банка чура аралелхар.

Цхьан дийнахьа чкъаьрий лувца ваха вагIар со. Къилбаседа-малхбоаленгахьара йоккха йоацаш догIан морхаш тIайоагIар. ДIа а ца водаш зIак хьокха лаьрхIар аз. Цигга эийра аз банка чура нIаний кегаденна хьувш: вIаший хьерчаш, корзагIдаьнна хьувзар, коотош ура а дегIа банка чура аражхувсалора.

ДогIа сецачул тIехьагIа нIаний юха а сатийна дIадийшар.

Цу хIамаца хаоттам белгалбаккха мегаргбацар-хьогI, аьнна хийтар сона. Из «барометр» массаза а вайна чкъаьрий лувцарашца ма йий.

Чкъаьрий доахарашца аз зийнар бакъда е дац хьажар ловра сона.

М. ГОРДЕЕВ.
(«Рыбоводство и рыболовство» яхача № 1 йолча 1975 шерарча журнала тIара).

РЕСПУБЛИКАНСКИ СОВЕТА ЗАСЕДАНИ

Селхан хилар керда обрядаши цIейщи бахача наха юкъедахьара йолча Нохч-ГIалгIай республикански Совета заседани.

Заседане дийцар Надтеречнии Грозненски районашка керда обрядаши цIейщи бахача наха юкъе кхахьара гIулакх мишта лел.

Ше тIаниццача соцам тIа цу хьакъехьа карагIдаьннараш белгал а даь Совето теркам тIабахийтар керда обрядаши цIейши бахача наха юкъекхахьара долаш долча кхоачамбоацарашта, уж дIададахара наькъаш белгалдир.

Совето лаьрхIар керда обрядаши цIейши наха юкъедахьара Грозненски районе баьча балха опыт республика кхыча районашка дIайоржае.

ПЛОДОСЕМГОСПРОМХОЗЕРА СЕМИНАР

Грозне Нохч-ГIалгIай плодосемгоспромхозе укх денoшка дIахьош я РСФСР юрта боахама министерства, РСФСР плодопрома, СССР Халкъа боахама КарагIдаьннарий Выставка вIашагIъелла «Сомий культурай ги даккхара, сомех йоала кхыйола продукци яккхара а производственни процессашта комплексни механизаци яра а дикагIа йола приемаш» юкъа йола семинар.

Семинаре дакъа лоацаш ба РСФСР юрта боахама министерства, РСФСР плодопрома, Къилбаседа - Кавказа сомий бешамийя комсийн зональни Iилма-тохкама института. Ерригсоюзни хьунгин станце специалисташ а Iилмаш болхлой а. семинаре иштта дакъа лоацаш ба Краснодарера, Крымера баьхка госплодосемпрома системера специалисташ.

Семинаре баьхкарашта боязарга Нохч-ГIалгIай плодсемгоспромхоза отделенеша беш бола болх, цар город Грозне гIолла экскурси ергья.

Т. ТУГАНОВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

12 июль

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 10.00. Аттракционий городок. 11.00. «Заманхо» яха бераштеи кагирхоштеи дола кинотеатр. 18.00. «Шоргашта хула сиха лазараш» яха лекци. 19.30. «Саги унахцIеноu» яхача темагIа кино хьоkхар.

Н. К. Крупскаяй цIерагIара культура Дворец. 19.30. Аххара кинолекторий. «Обществана духьалара гIулакхаш, уж хьахилара бахьанаш, царцара къовсам» яха лекци, кинофильм хьоkхар. 20.00 Аххара эстрада. Кагирхой сайре «Сийгала бессара экспресс» яха ВИА.

С. М. Кирова цIерагIара културан салаIарен парк. 10.00. Спортивни майда. Йоккхача теннисагIа йола яхьаш. 14.00. Массовкашта йола майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.30. Кинолекторий. «В. И. Ленина дынах дувцар» яха лекци. 19.30. Халхараш ду майда. Халхарий сайре. 20.00. Баьццара театр. «Музыка» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт (Москонцерт). 20.00. Кинолекторий. «Диц ца лучох, денал долча гIулакхах, сийленах» яха кинофестиваль.

13 июль

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 10.00. Агитбригада Урус - Мартановски района кхашка яхар. Аттракционий городок. 11.00. «Заманхо» яха бераштеи кагирхоштеи дола кинотеатр. 11.00. «Пионерски аьхка» яхача книжкайжурналий выставкан хьалхашка ю беседа. 19.30. Iилма-популярни фильмаш хьоkхар.

Н. К. Крупскаяй цIерагIара культура Дворец. 9.00. «Къона ленинхо» яха берашта дола кинотеатр. 19.00. Аххара кинолекторий. «Мастер, командир, наставник, воспитатель» яха литература обзор, кинофильм хьоkхар. «Сигала бессара экспресс» яха ВИА.

С. М. Кирова цIерагIара културан салаIарен парк. 14.00. Массовкашта йола майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.30. Музыкальни эстрада. Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 17.30. Кинолекторий. «Дунен баьцовгIайи хьайбайи рузкъаш, уж лорадара проблема» яха лекци. 19.30. Халхараш ду майда. Халхарий сайре. 20.00. Баьццара театр. «Музыка» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт (Москонцерт). 20.00. Кинолекторий. «Диц ца лучох, денал долча гIулакхах, сийленах» яха кинофестиваль.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Абвгдейка». 10.00 — «Дай-нохой, шоана». 10.30 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 11.00 — Художникех дола дувцараш. РСФСР халкъа художник Верейский. 11.30 — ДикагIа дола тоараш — дукхагIа. 12.00 — Босбола телевидени. «Кобза» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт. Киевера передача. 12.30 — «Поэзия». Турсун-Заде. 13.00 — Босбола телевидени. Берашта дола фильм. «Фома чарахь» яха художествени фильм. 14.10 — «Учахцlено» яха Iилман-популярни программа. 14.40 — Босбола телевидени. «Москвичка» телевизионни клуб. 16.05 — Босбола телевидени. «Хьайбай дунен тIа». 17.05 — Босбола телевидени. Дай-мехка космонавтика ваьгIонаш. Передача дIахьу Советски Союза шозза Турпала, СССР летчика-космонавта Рукавишниковс. 17.50 — Босбола телевидени. Мультфильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР чемпионат. Ленина цIерах йолча Центральни стадионера трансляци. Перерывах — документальни фильм. 19.50 — Босбола телевидени. «Илли-75». 20.20 — Центральни телевидене экрана тIара фильмаш. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Кинопанорама. Москвера дунен кинофестивала юкъера 9-гIа кинофестиваль. Пистеьлча — кердадараш. передачай программа.

II ПРОГРАММА

14.00—«Халкъа творчество» (нохчий меттала). 14.30 — «Хьа дай воша Миша» яха художествени фильм. Хьалхара, шолагIа серии. 16.55 — «Экрана тIа къахьегама сагар ва». Киноперадача. 17.25 — Телевизионни плакат.

13 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Берашта йола Iуйранара гимнастика. 9.30 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гурган бетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва». 11.00 — Босбола телевидени. Кагирхой творчество. 11.30 — Босбола телевидени. «Саг Лаьтта, Вселенни». Передачана юкъе дакъа лоацаш ба Советски Союза Турпалаш, СССР летчикаш-космонавташ Губарев а Гречко а. 12.00 — «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Дицлургдоаца киноленташ. «Машенька» яха художествени фильм. 14.55 — Литературни беседаш. Передача дIахьу поэта Сурковс. 15.45 — Тахан чкъаьрий лоахарий де да. Передачана юкъе дакъа лоацаш ва СССР чкъаьрий боахама министр Ишков. 16.40 — Босбола телевидени. «Са Москва» яхача советски иллей концерт. 16.40 — Босбола телевидени. Дунен халкъашта юкъера панорама. 17.10 — Советски мехка берашт. «Ше галетук улла деза ди» яха документальни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.35 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» яхача Центральни стадионера трансляци. 19.45 — Босбола телевидени. Доазол дехьарча хьаьший бIаргаца Советски Союз. 20.00 — Босбола телевидени. «Кинокхьархой клуб». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Телевизионни эпизна тIа эгтара халкъа. Мелекер. Станиславскеи Немирович-Данченкои цIерах йолча Московски академически музыкальни театра. «Къе студент» яха спектакль. 22.50 — Фехтованех йола дунен чемпионат. Будапештера передача. Пистеьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.35 — «Аргун» яхача альманаха оагIонаш тIа гIолла (нохчий меттала). 16.50 — Документальни фильм. 17.00 — «Къона ленинхо». 17.30 — «Шера ханаш» яха телевизионни спектакль. 19.25 — «Старт» яха телевизионни журнал. 19.45 — «Хьа дай воша Миша» яха художествени фильм. КхоалагIа серии. 21.00 — Концерт.

РАДИО

12 июль

6.30—Хьалхалаттарий масал массанега дIадовзийта (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 14.30 — «Нохч-ГIалгIайчен литературни вахар» яха радиожурнал (эрсий меттала). 15.05 — Шелковски района музыкальни школа дешархой выступлене (эрсий меттала). 15.40 — «ТIем тIара чIавоагIар салте» яха Беков Ахьмада очерк (гIа-гIай меттала). 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 18.30 — Вошал лерча халкъий ашареш» яхача цикланара музыкальни передача (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 18—23, Грозне 20—22 градус йIовхал йолаш хилеи таолу. Кхоаней ломмеи морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а ехкаш, цкъаза кIезиг-дукха. 13 июне цигIо догIа а делхаш, дуи а гъувкъаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура буйсашка 13—18, денoшка 23—28 градус йIовхал йолаш хилеи таолу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефо наш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинаре", ереи, шоаттеи денoшка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 4688.